

સમગ્ર શિક્ષા, ગુજરાત

(શાળાકીય કાર્યક્રમો માટે ફાળવવામાં આવેલ ગ્રાન્ટની)

માર્ગદર્શિકા

(PM SHRI શાળાઓ તથા અન્ય શાળાઓ)

**ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ, સમગ્ર શિક્ષા,
સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર.**

અનુક્રમણિકા

<u>ક્રમ</u>	<u>માર્ગદર્શિકા</u>	<u>પાના નં.</u>
1.	Science Circles & Maths Circles	01
2.	શાળાઓમાં વિજ્ઞાન પ્રદર્શનનું આયોજન	05
3.	Strengthening of Sport Education	08
4.	Twinning of Schools (Elementary)	10
5.	Safety and Security at School	15
6.	શાળા સલામતી પ્રતિજ્ઞા	17
7.	યુથ અને ઇકો ક્લબ	18
6.	શાળાઓમાં ક્ષેત્રિય મુલાકાત/પ્રવાસ	29
9.	એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત	32
10.	વાલી-શિક્ષક મિટિંગ	35
11.	પ્રાકૃતિક ખેતી (ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ)	39

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

રાષ્ટ્રીય આવિષ્કાર અભિયાન Formation of Science / Maths Clubs Science Circles & Maths Circles

માર્ગદર્શિકા

રાષ્ટ્રીય આવિષ્કાર અભિયાન અંતર્ગત સરકારી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાઓમાં "Formation of Science / Maths Clubs" અને PMShri શાળાઓમાં - " Science Circles & Maths Circles" કાર્યક્રમ અમલમાં મૂકવામાં આવેલ છે. શાળાઓને આ ક્લબ/સર્કલની રચના કરવા માટે નીચે મુજબની ગ્રાન્ટ આપવામાં આવે છે. આ ગ્રાન્ટમાંથી નીચે મુજબનો ખર્ચ કરી શકાશે.

કાર્યક્રમ	શાળા	વાર્ષિક ગ્રાન્ટ (પ્રતિ શાળા)
Formation of Science/Maths Clubs	ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળાઓ	₹ ૩,૦૦૦
Formation of Science/Maths Clubs	માધ્યમિક-ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓ	₹ ૫,૦૦૦
Science Circles	PM Shri શાળાઓ	₹ ૫,૦૦૦
Math Circles	PM Shri શાળાઓ	₹ ૫,૦૦૦

- વિજ્ઞાન-ગણિત ક્લબ/સર્કલમાં ગણિત-વિજ્ઞાનમાં રૂચિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ, ગણિત-વિજ્ઞાનના શિક્ષક તથા ગ્રામ્ય સ્તરે ગણિત-વિજ્ઞાન વિષયના અભ્યાસુ કે શિક્ષણમાં રસ ધરાવતી વ્યક્તિનો સમાવેશ કરવો.
- ક્લબ દ્વારા સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન ગણિત-વિજ્ઞાન વિષયક વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું નિયમિત આયોજન કરવું. કાર્યક્રમનું અમલીકરણ જે તે શાળાના ગણિત-વિજ્ઞાનના શિક્ષકે કરવું.
- શાળા ખાતે ગણિત-વિજ્ઞાન કોર્નર તૈયાર કરવો. જે શાળામાં પ્રયોગશાળા હોય તો તેમાં જ કોર્નર તૈયાર કરવો.
- શાળા કક્ષાએ ગણિત-વિજ્ઞાન કિટ તેમજ લેબના સાધનોનું દર બે માસે પ્રદર્શન યોજવું. જેમાં તમામ વિદ્યાર્થીઓને સાધન-સામગ્રીનો પરિચય કરાવવો, ઓળખ કરાવવી તેમજ પ્રાયોગિક કાર્યો કરાવવા.

શાળામાં ગણિત અને વિજ્ઞાન ક્લબ એ હેન્ડસ-ઓન, ઇન્ટરેક્ટિવ લર્નિંગ માટેની એક સારી પદ્ધતિ છે. STEM - સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓમાં વ્યાપક શાળા સમુદાયને જોડવા માટે ઇવેન્ટ્સ અથવા વર્કશોપનું આયોજન કરવું. આ પ્રવૃત્તિઓ વિદ્યાર્થીઓને ગણિત અને વિજ્ઞાનની વિભાવનાઓની તેમની સમજણને અન્વેષિત કરવા અને વધુ ઊંડી કરવાની તકોની વિશાળ શ્રેણી પ્રદાન કરે છે, જ્યારે આલોચનાત્મક વિચારસરણી, સર્જનાત્મકતા, ટીમવર્ક અને શીખવા માટેના પ્રેમને પણ પ્રોત્સાહન આપે છે. ક્લબ/સર્કલમાં નીચે આપેલ કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ કરી શકાય.

ગણિત વિષયની પ્રવૃત્તિઓ :

૧. ગણિતના કોયડાઓ અને બ્લેઝનટીઝર્સ: વિદ્યાર્થીઓને વ્યક્તિગત રીતે અથવા ટીમમાં ઉકેલવા માટે વિવિધ ગણિતના કોયડાઓ અને બ્લેઝન ટીઝર્સ આપવા.
૨. ગણિત સ્પર્ધાઓ અને ક્વિઝ: ગણિતની ક્વિઝ અને સ્પર્ધાઓનું નિયમિત આયોજન કરવું, જેનાથી વિદ્યાર્થીઓ તેઓની સમસ્યાનું નિરાકરણ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવી શકે.
૩. ગણિત ઓલમ્પિયાડ્સની તૈયારી: ગણિત ઓલમ્પિયાડ્સ અથવા ગણિત વિષયની અન્ય સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે રસ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને તૈયાર કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.
૪. ભૂમિતિ-બાંધકામ પ્રોજેક્ટ્સ: વિદ્યાર્થીઓ પાસે ભૌમિતિક આકારો બનાવવા અથવા બાંધકામના પડકારોને ઉકેલવા જેવી હેન્ડસ-ઓન પ્રવૃત્તિઓ કરાવવી.
૫. ગણિત રિલે રેસ: રિલે-શૈલીની રેસ આયોજિત કરવી જ્યાં વિદ્યાર્થીઓ ટીમના આગામી સભ્યને દંડો આપતા પહેલાં ગણિતની સમસ્યા હલ કરે.

વિજ્ઞાન વિષયની પ્રવૃત્તિઓ :

૧. વિજ્ઞાનના પ્રયોગો અને પ્રદર્શનો: વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતો અને વિભાવનાઓને સમજવા માટે પ્રયોગો કરવા.
૨. વિજ્ઞાન મેળા: વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાન પ્રોજેક્ટ્સ પર કામ કરવા અને વિજ્ઞાન મેળામાં મોડલ/કૃતિઓ પ્રદર્શિત કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા.
૩. વ્યાખ્યાનોનું આયોજન: ક્લબના સભ્યોને પ્રેરણા આપવા અને શિક્ષિત કરવા સંવાદ અથવા નિષ્ણાંતોને આમંત્રિત કરવા.
૪. નેચર વોક અને ફીલ્ડ ટ્રીપ્સ: સ્થાનિક ઉદ્યાનો, પ્રાકૃતિક સંસાધનો અથવા વિજ્ઞાન સંગ્રહાલયોની મુલાકાતનું આયોજન કરવું.
૫. રોબોટિક્સ અને એન્જિનિયરિંગ પડકારો: વિદ્યાર્થીઓને રોબોટ્સ બનાવવા અથવા એન્જિનિયરિંગ પ્રોજેક્ટ ડિઝાઇન, બિલ્ડિંગ અને પ્રોગ્રામ કરવાની તકો પ્રદાન કરવી.

ગણિત અને વિજ્ઞાન વિષયની પ્રવૃત્તિઓ :

૧. મોડેલિંગ: વાસ્તવિક-વિશ્વની યૈજ્ઞાનિક સમસ્યાઓ માટે વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાન અને ગાણિતિક મોડલ બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.
૨. પ્રકૃતિ અભ્યાસમાં ગણિત-વિજ્ઞાન : પ્રકૃતિમાં કુદરતી ઘટનાઓ અને દાખલાઓમાં ગણિત - વિજ્ઞાન સમાયેલ છે તે ખ્યાલોનું વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ વિશ્લેષણ કરવું.
૩. ડેટા વિશ્લેષણ અને આંકડાકીય પ્રોજેક્ટ્સ : વિદ્યાર્થીઓને યૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો અથવા વાસ્તવિક દુનિયાની ઘટનાઓથી સંબંધિત ડેટા એકત્ર કરવા અને તેનું વિશ્લેષણ કરવા અંગેના પ્રોજેક્ટ આપવા.
૪. રોબોટિક્સ અને એન્જિનિયરિંગ : વિદ્યાર્થીઓને રોબોટ્સ અથવા એન્જિનિયરિંગ ક્ષેત્રે પ્રોજેક્ટ ડિઝાઇન, બિલ્ડ અને પ્રોગ્રામ વિશેની સમજ આપવા અને વચકક્ષા અનુરૂપ કાર્ય સંલગ્ન આપવા.
૫. વિજ્ઞાન સંચાર : પ્રસ્તુતિઓ, વીડિયો અથવા લેખિત અહેવાલો બનાવીને વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાન સંચાર કૌશલ્ય વિકસાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.
૬. ગણિત અને વિજ્ઞાન એકીકરણ પ્રોજેક્ટ્સ : એવા પ્રોજેક્ટ બનાવો કે જેમાં વિદ્યાર્થીઓએ આપેલ સમસ્યાને ઉકેલવા માટે ગણિત અને વિજ્ઞાન બંનેના સિદ્ધાંતો લાગુ કરવા જરૂરી હોય.
૭. પર્યાવરણીય ટકાઉપણું પહેલ : ટ્રેકિંગ કાર્બન પ્રિન્ટ, જેવ યૈવિદ્ય, ક્લાઇમેટ ચેન્જ, રિન્યુએબલ એનર્જી, ઊર્જા, પર્યાવરણ, રિસાયકલિંગ, ઊર્જા-કાર્યક્ષમ ઉકેલો, ઘન કચરાનો નિકાલ, ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ જેવા પર્યાવરણ ટકાઉપણા માટેના વિષયો સંબંધિત પ્રોજેક્ટ્સમાં સામેલ કરવા.
૮. કારકિર્દી સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ: વર્કશોપ, આમંત્રિત વક્તા અથવા સ્થાનિક કંપનીઓની મુલાકાતો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને વિવિધ STEM - સંબંધિત કારકિર્દીના માર્ગો વિશે જાણવાની તકો પ્રદાન કરવી.
૯. વિજ્ઞાન અને ગણિત સ્પર્ધાઓની તૈયારી : રસ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાન અને ગણિતની સ્પર્ધાઓ, ઓલિમ્પિયાડ્સમાં ભાગ લેવા માટે તૈયાર કરવા.
૧૦. શાળા કક્ષાએ અંધશ્રદ્ધા નાબુદી માટેનાં કાર્યક્રમો કરવા. આ કાર્યક્રમોમાં એસએમસી સભ્યો, વાલીઓ સહભાગી થાય તે મુજબનું આયોજન કરવું.

- સદર ગ્રાન્ટનો ખર્ચ ગણિત - વિજ્ઞાન માટેની શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિ કાર્ય કરવા માટે જ કરવો.
- ટી.એ.-ડી.એ., ભોજન, નાસ્તા માટે તેમજ ગણિત - વિજ્ઞાનની શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિ માટે જરૂરી ન હોય તેવી વસ્તુઓની ખરીદી માટે ગ્રાન્ટમાંથી ખર્ચ થઈ શકશે નહિ.
- કલબની પ્રવૃત્તિઓનું સુચારુ અમલીકરણ થાય તે માટે શાળાના આચાર્યશ્રી અને ગણિત-વિજ્ઞાન શિક્ષકે સંયુક્ત રીતે આયોજન કરવું.
- વર્ષ દરમિયાન થયેલ પ્રવૃત્તિઓ અંગેનો વિગતવાર અહેવાલ તૈયાર કરવાનો રહેશે. તમામ પ્રવૃત્તિઓ અને કાર્યક્રમની ફોટોગ્રાફી કરવી.
- ઉપર જણાવેલ માર્ગદર્શિકા મુજબ સરકારશ્રીના પ્રવર્તમાન નીતિ નિયમો અનુસાર જ ગ્રાન્ટનો ખર્ચ કરી શકાશે.

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

વિજ્ઞાન પ્રદર્શનનું આયોજન (Science Exhibition)

માર્ગદર્શિકા

આધુનિક સમયમાં કોઈ પણ ક્ષેત્રના વિકાસમાં વૈજ્ઞાનિક અભિગમ ખૂબ જ મહત્વનો ફાળો ધરાવે છે. આથી શાળા અભ્યાસના સમયગાળા દરમિયાન જ વિદ્યાર્થીઓમાં વૈજ્ઞાનિક અને ગણિતિક અભિગમ કેળવાય, વિજ્ઞાન-ગણિત વિષયમાં રસ, રૂચી વધે અને વિવિધ સમસ્યા માટે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિએ વિચારીને નવીન ઉકેલ તરફ વિચારતા થાય તે માટે શાળાઓમાં વિજ્ઞાન-ગણિત વિષયના શિક્ષણને પ્રવૃત્તિમય અને રસપ્રદ બનાવવું જોઈએ. “મેં સાંભળ્યું તો હું ભૂલી ગયો, મેં જોયું તો મને યાદ રહ્યું અને મેં કર્યું તો મને સમજાઈ ગયું”ના સિદ્ધાંત મુજબ શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને વધુમાં વધુ પ્રયોગ અને પ્રવૃત્તિઓ જાતે કરવાની તક મળે તે સુનિશ્ચિત કરવા અને વિદ્યાર્થીઓ વિજ્ઞાન-ગણિત વિષયમાં રસ લઈને ભવિષ્યમાં વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં જોડાય તેવા હેતુસર શાળાઓમાં વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શનનું આયોજન કરવા માટે (તમામ PM Shri શાળાઓ તથા LBD LAB ધરાવતી તમામ ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળા તેમજ તમામ સરકારી માધ્યમિક શાળાઓ) શાળા દીઠ રૂપિયા ૧૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા દસ હજાર)ની ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવી છે.

વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શન અમલ :

- શાળાના તમામ વિદ્યાર્થીઓની સામેલગીરી રહે તે મુજબ આયોજન કરવું.
- શાળા કક્ષાએ વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શન વિવિધ વિભાગો(પ્રાથમિક/ઉચ્ચ પ્રાથમિક/માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક)માં યોજવાનું રહેશે.(ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ દ્વારા વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શન માટે પ્રત્યેક વર્ષે મોકલવામાં આવતી માર્ગદર્શિકાને અનુસરી શકાય)
- શાળાના ગણિત-વિજ્ઞાનના તમામ શિક્ષકો, આચાર્ય અને CRC Co. એ અગાઉથી લેખિતમાં આયોજન તૈયાર કરવાનું રહેશે.
- ગણિત અને વિજ્ઞાનની વિવિધ થીમ આધારિત સ્ટોલ નિર્માણ કરવાના રહેશે.

- બાળકો દ્વારા સ્ટોલમાં નિદર્શન થાય તે જરૂરી છે. ઉપરાંત સ્ટોલની જવાબદારી વિવિધ શિક્ષકશ્રીઓને સોંપવાની રહેશે.
- તમામ વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓ અને SMCના સભ્યોને વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શનના હેતુ, સ્થળ, તારીખ વગેરે વિશે અગાઉથી માહિતગાર કરવાના રહેશે.
- વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓ, ગામના આગેવાનો, તમામ ગ્રામજનો આસપાસની શાળા વગેરેને વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શન નિહાળવા માટે આમંત્રણ આપવાનું રહેશે.
- વૈજ્ઞાનિક કે ગણિતજ્ઞ, વિજ્ઞાન-ગણિતના નામચીન લેખક, વિજ્ઞાન-ગણિત વિષય સાથે કાર્ય કરતી સંસ્થા/ડાયટના પ્રાચાર્ય કે લેકચરર/કોલેજના ગણિત કે વિજ્ઞાનની શાખાના પ્રોફેસર/ડીન, જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીશ્રી, જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રી, તાલુકા શિક્ષણાધિકારીશ્રી, નિરિક્ષકશ્રી, BRC Co., મદદનીશ જિલ્લા પ્રો. કો. ઓર્ડીનેટર - QEM વગેરેને પણ આમંત્રિત કરવા.
- પ્રદર્શનમાં ભાગ લેનાર અને ઉપસ્થિત રહેનાર તમામની યાદી શાળા કક્ષાએ નિભાવવાની રહેશે.
- સ્ટોલની મુલાકાત સમયે મુલાકાતીઓ માટે નામ, નંબર અને અભિપ્રાય નોંધવાની વ્યવસ્થા કરવાની રહેશે.
- પ્રદર્શન માટે વિજ્ઞાન અને ગણિતના મોડલ્સ/નમૂના તૈયાર કરવા માટે આ ગ્રાન્ટમાંથી ખર્ચ કરી શકાશે. શાળા કક્ષા બાદ કલસ્ટર, તાલુકા, જિલ્લા, ઝોન, રાજ્ય કે રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ ભાગ લેવા માટે મોડલને અપગ્રેડ કરવા માટે પણ આ ગ્રાન્ટમાંથી ખર્ચ કરી શકાશે.
- પ્રદર્શન દરમિયાન વિવિધ સ્પર્ધા અને વિભાગમાં વિજેતા વિદ્યાર્થીઓ માટે ઇનામ, પ્રમાણપત્ર વગેરે જેવો ખર્ચ આ ગ્રાન્ટમાંથી કરી શકાશે.
- કોઈ પણ સંજોગોમાં ચા-કોફી-નાસ્તો-ભોજન, પુષ્પ ગુચ્છ, મંડપ, માઈક જેવો ખર્ચ આ ગ્રાન્ટમાંથી કરી શકાશે નહિ. મહેમાનો કે નિર્ણાયકોના સ્વાગત કે સરભરા માટે કોઈપણ પ્રકારનો ખર્ચ આ ગ્રાન્ટમાંથી કરી શકાશે નહિ. (નિર્ણાયકોને કોઈ પણ પ્રકારનું ભથ્થું કે ટીએ અને ડીએ મળવા પાત્ર રહેશે નહિ.)
- પ્રદર્શન બાદ લેખિત અહેવાલ(ફોટા સહિત) તૈયાર કરીને આચાર્યશ્રીએ ફાઈલ કરવાની રહેશે.
- નિયમોનુસાર વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શન અંતર્ગત થયેલ ખર્ચનો હિસાબ અને તમામ વાઉચર આચાર્યશ્રી દ્વારા જાળવવાના રહેશે.

વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શનમાં યોજવાની પ્રવૃત્તિઓ :

- મોડલ્સ/નમૂનાનું પ્રદર્શન/નિદર્શન
- પ્રયોગ નિદર્શન અને રૂબરૂ પ્રાયોગિક કાર્ય
- ગણિત-વિજ્ઞાન આધારિત રમકડાં નિર્માણ
- ગણિત-વિજ્ઞાન આધારિત ફિલ્મ કે નાટક નિદર્શન
- ગણિતજ્ઞ, યૈજ્ઞાનિકો, અવકાશયાત્રી વગેરેના પરિચય અને ચાર્ટ/પોસ્ટર નિર્માણ
- ગણિત-વિજ્ઞાન આધારિત રંગોળી નિર્માણ, વક્તૃત્વ, ચિત્ર નિર્માણ વગેરે જેવી વિવિધ સ્પર્ધાઓ
- વિજ્ઞાન કે ગણિત વિષય સબંધિત પુસ્તક પરિચય/પ્રદર્શન
- યૈજ્ઞાનિક-ગાણિતિક સાધનો અને શોધનો ઇતિહાસ, મહાન ગણિતજ્ઞો/વિજ્ઞાનીઓ/અવકાશયાત્રીની જીવન યાત્રા અને શોધો અંગે ક્વિઝ
- આધુનિક સમસ્યા અને તેના સંભવિત ઉકેલ અંગેના પ્રોજેક્ટ/સંશોધન
- આયુર્વેદિક અને ઘરગથ્થુ ઉપચારની ઔષધીય વનસ્પતિઓનું પ્રદર્શન
- અંધશ્રદ્ધા નિવારણ અને જાગૃતિ માટે જાદુના પ્રયોગોનું નિદર્શન

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

Strengthening of Sports Education

માર્ગદર્શિકા

સમગ્ર શિક્ષા દ્વારા સરકારી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક-ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં "Strengthening of Sports Education" કાર્યક્રમ અંતર્ગત ₹ ૧,૦૦૦/- ની ગ્રાન્ટ આપવામાં આવેલ છે. વર્ષ દરમિયાન આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત નીચે જણાવેલ મહત્વની પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવાની રહેશે.

૧. શાળાએ વર્ષ દરમિયાન FIT INDIA કાર્યક્રમ અંતર્ગત નીચેની પ્રવૃત્તિઓ કરવાની રહેશે.
 - a. FIT INDIA સ્કૂલ વીક (નવેમ્બર/ડિસેમ્બર) ની ઉજવણી
 - b. FIT INDIA ફ્રીડમ રન (૧૫ ઓગસ્ટ & ૨ ઓક્ટોબર) નું આયોજન
 - c. FIT INDIA સ્વચ્છતા કાર્યક્રમ (૨ ઓક્ટોબર)
 - d. FIT INDIA સાયકલોથોન (સાયકલ રેલી) નું આયોજન
 - e. FIT INDIA ક્વિઝનું આયોજન
૨. શાળાએ “ખેલો ઇન્ડિયા” અને “ખેલ મહાકુંભ”માં યોજાતી સ્પર્ધાઓમાં શાળાના વિદ્યાર્થીઓને ભાગ લેવા પ્રોત્સાહિત કરવા.
૩. શાળા કક્ષાએ આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસની ઉજવણીનું આયોજન કરવું.
૪. યોગના ભાગરૂપે નિયમિત યોગિક ક્રિયાઓ, આસન/પ્રાણાયામ જેવી પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવું.
૫. શાળાના વિદ્યાર્થીઓને ભારતીય ખેલ અને દેશી/સ્થાનિક રમતો પ્રત્યે પ્રોત્સાહિત કરવા અને તેનું વિશેષ આયોજન કરવું.
૬. શાળામાં વાર્ષિક રમતોત્સવનું આયોજન કરવું અને અલગ અલગ સ્પર્ધાઓમાં વિજેતા વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહક ઇનામ આપવાં.
૭. શાળા કક્ષાએ ફરજિયાત “સ્પોર્ટ્સ ક્લબ”ની રચના કરવી.

૮. શાળાએ “ફિટનેસ કા ડોઝ - આઘા ઘંટા રોઝ” કાર્યક્રમ અંતર્ગત શાળાના સમયપત્રકમાં દરરોજ ૩૦ મિનિટ શારીરિક શિક્ષણના તાસનો અભ્યાસક્રમના નિયમિત ભાગરૂપે સમાવેશ કરવો.
૯. વિદ્યાર્થીઓની ફિઝિકલ ફિટનેસ માટેના કાર્યક્રમો યોજવા, જેમાં વિદ્યાર્થીઓની ઊંચાઈ, વજન, જેવી પ્રાથમિક બાબતોની ચકાસણી કરાવવી અને તે અંગેના ઉપકરણોનો વિદ્યાર્થીઓ ઉપયોગ કરી શકે તે મુજબ મુકવા/લગાવવા.
૧૦. વિદ્યાર્થીઓને સ્પોર્ટ્સ કોમ્પ્લેક્સની રૂબરૂ મુલાકાત કરાવવી. શાળાના વિદ્યાર્થીઓ સાથે રમતનું પ્રાથમિક સ્તર માટે આયોજન કરવું.
૧૧. રાજ્ય કે રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ વિજેતા ખેલાડીઓનો પરિચય મળી રહે તેવા કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવું અને તેઓ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં રમત-ગમત વિશે રુચિ વધે અને સ્વાસ્થ્ય વિશે કાળજી લેતા થાય તેવી બાબતો જણાવવી.
૧૨. “Strengthening of Sports” કાર્યક્રમ અંતર્ગત શાળાઓ દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિઓના ફોટોગ્રાફ્સ સહીતનો વિગતવાર અહેવાલ નિભાવવો.

ગ્રાન્ટનો ઉપયોગ ઉપર જણાવેલ હેતુઓ માટે જ કરવાનો રહેશે. આ ગ્રાન્ટ રમતગમતના સાધનોની ખરીદી માટે નથી, તે માટે અલગથી વ્યવસ્થા ઉપલબ્ધ છે.

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

Twining of schools (Elementary)

માર્ગદર્શિકા

શાળાઓ એકબીજા પાસેથી શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિ, પ્રચુક્તિ અને પ્રવિધિઓ શીખી શકે તેવા ઉમદા હેતુથી "શાળાઓ વચ્ચે ભાગીદારી" (Twining of schools) કાર્યક્રમ અમલીકૃત કરવામાં આવેલ છે. આ કાર્યક્રમ સરકારી શાળાઓ અને અન્ય વિશિષ્ટ રીતે કાર્યરત અથવા ખાનગી શાળાઓ પરસ્પર એકબીજાની શાળાઓની મુલાકાત લઇ, વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો શાળાના અનુભવો, વિચારો અને શ્રેષ્ઠ પ્રયાસોથી અવગત થાય અને તે બાબતોનું પોતાની શાળામાં પણ અમલીકરણ કરે તેવો ઉમદા આશય ધરાવે છે. આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત એક શાળા (મુલાકાતી શાળા) બીજી શાળા (ચજમાન શાળા) સાથે જોડી બનાવે છે.

આ કાર્યક્રમ માટે ધોરણ: 6 થી 8 ધરાવતી તમામ શાળાઓના શાળા દીઠ રૂ.૧૦૦૦/- ની ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવેલ છે.

શાળા મુલાકાતના હેતુઓ :

- એકબીજા સાથે જોડાનાર શાળાઓ શૈક્ષણિક અને સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓનું આદાન-પ્રદાન કરશે.
- શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓના ઉત્કૃષ્ટ વિચારોના આદાન-પ્રદાન દ્વારા વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસ થશે.
- પોતાના નવાચાર તેમજ અન્ય શાળાના નવાચારને જાણી યોગ્ય સંકલન દ્વારા વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિ સાધશે.
- બન્ને શાળાઓ એકબીજાની શ્રેષ્ઠ બાબતો સ્વીકારી ક્ષમતાવર્ધન કરશે.
- એકબીજાની સારી બાબતો અને ક્ષતિઓ વિશે જાણી શકશે અને સાથે મળીને શીખી શકશે.
- એકબીજા સાથે જોડાયેલી શાળાના વિદ્યાર્થીઓ વ્યક્તિગત અને જૂથમાં રહીને વધુ સક્ષમ બનશે.
- શિક્ષકોને વધુ સારી અને વધુ અસરકારક અધ્યાપન પદ્ધતિઓ અપનાવવા માટેની તક મળશે.

થીમ ઓફ ટ્વીનીંગ :

- શ્રેષ્ઠ પ્રવૃત્તિઓનું આદાન-પ્રદાન
- નાવીન્યપૂર્ણ પ્રવૃત્તિઓનું આદાન-પ્રદાન
- રમત-ગમતની પ્રવૃત્તિઓનું બંને શાળા વચ્ચે સ્પર્ધાત્મક આયોજન
- શાળાકીય આયોજન અને શાળા વ્યવસ્થાપનની પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે, પુસ્તકાલય, ગણિત અને વિજ્ઞાનને લગતી પ્રવૃત્તિઓનું આદાન-પ્રદાન
- સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ, ચર્ચા-સંવાદ, ક્વિઝનું આયોજન
- વર્ગખંડના શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ અને જાણકારી
- સ્થાનિક કલા આધારિત બાબતો
- અન્ય સર્જનાત્મક બાબતો

શાળા પસંદગી માટેની પદ્ધતિઓ :

- આ કાર્યક્રમ તમામ સરકારી ઉચ્ચ પ્રાથમિક (ધો.૬ થી ૮) ની શાળાઓમાં કરવાનો રહેશે.
- શાળા પસંદગી પ્રક્રિયામાં સંબંધિત કલસ્ટરના સીઆરસી કો.ઓ.ની ઉપસ્થિતમાં ચર્ચા કરી જે તે કલસ્ટર / બ્લોકમાં બે-બે શાળાઓની જોડી બનાવી યાદી ફાઈનલ કરવાની જવાબદારી કમિટીની રહેશે.
- સરકારી શાળાનું સરકારી, ગ્રાન્ટેડ, કેન્દ્રીય વિદ્યાલય, નવોદય વિદ્યાલય અને અન્ય બોર્ડ દ્વારા સંચાલિત શાળાઓ સાથે પણ જોડાણ થઈ શકશે.
- શાળા પસંદગી માટે તાલુકા કક્ષાએ તાલુકા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રીની અધ્યક્ષતામાં બેઠક યોજી શાળાઓ નક્કી કરવાની રહેશે. નીચે મુજબ એક કમિટી બનાવવાની રહેશે.

ક્રમ	અધિકારી/કર્મચારી	હોદ્દો
૧	તાલુકા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારી	અધ્યક્ષ
૨	બી આર સી કો ઓર્ડીનેટર	ઉપાધ્યક્ષ
૩	સી આર સી કો ઓર્ડીનેટર	સભ્ય
૪	પગાર કેન્દ્ર શાળાના એક ઉત્સાહી આચાર્ય	સભ્ય

- જિલ્લાની તમામ PMSHRI શાળાઓનો પણ સમાવેશ કરવાનો રહેશે.
- શાળાની પસંદગી કરતી વખતે શાળાની પ્રવૃત્તિઓની વિશેષતાઓને ધ્યાનમાં રાખવાની રહેશે. શાળામાં જ્ઞાનકુંજ, બાલા, ગ્રીનસ્કૂલ, LBD/ NCERT કિટનો ઉપયોગ, ગણિત-વિજ્ઞાન મંડળ, સ્પોર્ટ્સ, રાષ્ટ્રીય આવિષ્કાર અભિયાન, TLMનો ઉપયોગ, કિચન ગાર્ડન વગેરે જેવી શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ સાથે સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ સારી અને અસરકારક રીતે ચાલતી હોય તેવી શાળાઓને પ્રાધાન્ય આપવાનું રહેશે.
- શાળાઓની તેઓના જ કલસ્ટર/બ્લોકની અન્ય પસંદ થયેલી શાળાઓ પૈકી બે-બે શાળાઓની પ્રવૃત્તિની વિવિધતા પ્રમાણે જોડી બનાવવાની રહેશે.
- શાળાઓને રૂ.૧૦૦૦/- ની ગ્રાન્ટ મળવાપાત્ર થશે. ખાનગી શાળા આ કાર્યક્રમમાં જોડાઈ શકશે પરંતુ તેને ગ્રાન્ટ મળવાપાત્ર રહેશે નહિ એટલે કે કાર્યક્રમમાં સ્વખર્ચે જોડાવાનું રહેશે.

ટવીનીંગ કાર્યક્રમ માટેની સૂચના :

- જે બે શાળાઓની જોડી બનશે તે બંને શાળાના ધોરણ ૬ થી ૮ના વિદ્યાર્થીઓ, મુખ્ય શિક્ષક તથા ધોરણ ૬ થી ૮ના શિક્ષકો એકબીજાની શાળાની બે તબક્કામાં મુલાકાત કરશે.
- દા.ત. 'એ' શાળાની 'બી' શાળા સાથે, અને 'સી' શાળાની 'ડી' શાળા સાથે જોડી બનાવવામાં આવે તો, 'એ' શાળા 'બી' શાળાની મુલાકાત કરશે, અને 'બી' શાળા 'એ' શાળાની મુલાકાત કરશે. આ મુજબ જ 'સી' અને 'ડી' શાળા એકબીજાની મુલાકાત કરશે.
- મુલાકાત લેનાર શાળાએ યજમાન શાળામાં પ્રાર્થનાસભાથી શરૂ કરી પૂર્ણ સમય માટે આ સાથે જણાવેલ દૈનિક આયોજન મુજબ પ્રવૃત્તિઓ/કાર્યક્રમોમાં જોડાવાનું રહેશે.
- યજમાન શાળાએ પોતાની શાળામાં ચાલતી શ્રેષ્ઠ પ્રવૃત્તિઓ મુલાકાત લેનાર શાળાના વિદ્યાર્થીઓ જોઈ/સમજી શકે તેમજ ચર્ચા/પ્રશ્નોત્તરી દ્વારા દ્રઢ કરી શકે તેવું આયોજન કરવાનું રહેશે.
- કાર્યક્રમના દિવસે બંને શાળાના વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લઈ શકે તે માટે શાળા સ્વચ્છતા, જળસંચય, ચર્ચા-સંવાદ, વેશભૂષા, વિવિધ સ્પર્ધાઓ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો વગેરેનું આયોજન કરવાનું રહેશે.

- મુલાકાત લેનાર શાળાના વિદ્યાર્થીઓએ કાર્યક્રમ દરમિયાન પોતાની નોટબુકમાં સમગ્ર કાર્યક્રમનું વિવરણ લખવાનું રહેશે.
- મુલાકાત લેનાર શાળાના મુખ્ય શિક્ષક, શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓએ યજમાન શાળાએ યોજેલ શાળાની વિવિધ પ્રવૃત્તિમાં/કાર્યક્રમમાં જોડાવાનું રહેશે અને કોઈ પ્રવૃત્તિ શીખવા ઈચ્છા ધરાવતા હોય તો યજમાન શાળાનાં શિક્ષક બંને શાળાના મુખ્ય શિક્ષકોની સહમતી મેળવીને એક દિવસ પૂરતા બીજી શાળામાં જઈને વધુ માર્ગદર્શન અને સહયોગ આપી શકશે.
- મુલાકાત લેનાર શાળાના મુખ્ય શિક્ષકશ્રી, શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓએ યજમાન શાળાની વિશેષતાઓ જ્ઞાનકુંજ, બાલા, ગ્રીનસ્કૂલ, LBD/ NCERT કિટનો ઉપયોગ, ગણિત-વિજ્ઞાન મંડળ, સ્પોર્ટ્સ, રાષ્ટ્રીય આયિષ્કાર અભિયાન, TLMનો ઉપયોગ, ક્રિયન ગાર્ડન શાળા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલ ઇનોવેટીવ પ્રકલ્પો વગેરે બાબતે પોતાના અભિપ્રાય/સૂચન લખી યજમાન શાળાના મુખ્ય શિક્ષકશ્રીને આપવાના રહેશે.
- કાર્યક્રમ દરમિયાન યોજાયેલ પ્રવૃત્તિઓમાં સીઆરસી કો.ઓ. રૂબરૂ ઉપસ્થિત ન થઈ શકે તો પણ વર્ચ્યુઅલ માધ્યમથી જોડાઈને મોનીટરીંગ કરવાનું રહેશે અને જરૂરી માર્ગદર્શન/પ્રોત્સાહન આપવાનું રહેશે.
- શાળા સ્થાનિક રીતે વિશિષ્ટ પ્રતિભા ધરાવતા તજજ્ઞશ્રીઓને સ્માર્ટ ક્લાસની સુવિધા વડે ઓનલાઈન જોડી શકે છે.

ગ્રાન્ટ ફાળવણી અને ખર્ચની વિગત :

- કાર્યક્રમ માટે શાળા દીઠ ₹ ૧૦૦૦/- (એક હજાર પૂરા) ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવશે.
- કાર્યક્રમનાં દિવસે વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ/કાર્યક્રમ માટે સદર ગ્રાન્ટમાંથી ખર્ચ કરવાનો રહેશે.
- શાળા મુલાકાત દરમિયાન ટ્રાન્સપોર્ટ ખર્ચ તેમજ ઉક્ત પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેનાર અને વિજેતા થનાર વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહક ઇનામ આપવા માટે ફાળવવામાં આવેલ ગ્રાન્ટમાંથી ખર્ચ કરી શકાશે.
- ખાનગી શાળાએ સ્વખર્ચે જોડાવાનું રહેશે. ખાનગી શાળાને ખર્ચ માટે ગ્રાન્ટ મળવાપાત્ર રહેશે નહિ.
- તમામ શાળાઓએ કાર્યક્રમના ફોટોગ્રાફ્સ સહીતનો વિગતવાર અહેવાલ તૈયાર કરવાનો રહેશે.

શાળા મુલાકાત આયોજન (ફક્ત ઉદાહરણ આનાથી વિશેષ પણ કરી શકાય)

ક્રમ	કાર્યક્રમ	સમય
૧	સમૂહ પ્રાર્થના, પ્રારંભિક પરિચય, સૂચનાઓ, શાળા મુલાકાતનો હેતુ અને કાર્યક્રમની વિગત	૩૦ મિનિટ
૨	વર્ગખંડની અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકની સામેલગીરી	૪૫ મિનિટ
૩	શાળા પરિચય, નર્સરી, પ્રયોગશાળા, પુસ્તકાલય, શાળા સ્વચ્છતા, મેદાન, કિચનશેડ ઓષધ બાગ, પીવાના પાણીની સુવિધા, બુલેટીન બોર્ડ, સુવિચારો, નોટિસબોર્ડ અવલોકન	૩૦ મિનિટ
૪	શાળાની શ્રેષ્ઠ અને સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓનું નિદર્શન (અંદાજિત મોટી રિસેસ પહેલા)	૬૦ મિનિટ
૫	જ્ઞાનકુંજ, બાલા, ગ્રીનસ્કૂલ, LBD/ NCERT કિટનો ઉપયોગ, ગણિત-વિજ્ઞાન મંડળ પરિચય	૩૦ મિનિટ
૬	સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનું આયોજન	૪૫ મિનિટ
૭	ચર્ચા-સંવાદ, વક્તૃત્વ, ચર્ચાસત્ર, અભિપ્રાયનું આયોજન	૪૫ મિનિટ

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

Safety and Security at School

માર્ગદર્શિકા

શાળા સલામતી અને સુરક્ષા માટે "Safety and Security at School Level" કાર્યક્રમ અમલમાં મૂકવામાં આવેલ છે. "Fund for Safety and Security at School Level" અંતર્ગત સરકારી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક-ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓ માટે શાળા દીઠ ₹ ૨,૦૦૦/- ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવેલ છે. આ ગ્રાન્ટમાંથી નીચે મુજબનો ખર્ચ કરી શકાશે :

૧. GSDMA દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ નવીન 'શાળા આપત્તિ જોખમ વ્યવસ્થાપન આયોજન (SDRMP)' મુજબના આયોજન કરવા.
૨. તમામ શાળાઓએ આ સાથે સામેલ "શાળા સલામતી પ્રતિજ્ઞા" શાળામાં મુખ્ય સ્થાને બેનર/હોર્ડિંગ સ્વરૂપે દર્શાવવી.
૩. શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રાથમિક સારવાર સામગ્રી(ફર્સ્ટ-એઇડ કિટ પ્રાથમિક સારવાર પેટી) અદ્યતન અને સરળતાથી ઉપલબ્ધ થઈ શકે તે રીતે મૂકવી.
૪. ઈલેક્ટ્રિક વાયર અને કેબલ યોગ્ય અર્થિંગ સાથે ઇન્સ્યુલેટેડ છે અને વિદ્યાર્થીઓની પહોંચથી દૂર તેમજ સુરક્ષિત રીતે છે તેની ખાસ તકેદારી રાખવી.
૫. અગ્નિશામક સાધનો શાળામાં યોગ્ય રીતે મૂકવા અને સ્ટાફ, શાળા, SMC અને વિદ્યાર્થીઓને અગ્નિશામક સાધનોના ઉપયોગ માટે સઘન તાલીમ આપવી.
૬. વિદ્યાર્થીઓ તેમની ફરિયાદો/સૂચનો આપી શકે/પ્રશ્નો પૂછી શકે અથવા અવલોકનો જણાવી શકે તે માટે અચૂક ફરિયાદ પેટી મૂકવી અને પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી.
૭. અગત્યના ટેલિફોન નંબરો : અગત્યના ટેલિફોન નંબરો FIRE (101), AMBULANCE (102), National Emergency Response Number (112), Abhyam (181), State/UT Disaster Helpline Number, CHILDHELPLINE (1098), State Counselling Helpline, Hospital, Fire, Taluka Primary Officer, District Primary Officer, District Collector, Name of Head of School Board વગેરે શાળાના મુખ્ય સ્થાન પર દર્શાવવા.

૮. વિદ્યાર્થીઓને પૂરતું અને સ્વચ્છ પીવાનું પાણી પૂરું પાડવા જરૂરી વ્યવસ્થા કરવી.
૯. વર્ષની શરૂઆતમાં એક મહિનાની અંદર શાળા સુરક્ષા સમિતિની રચના કરી શાળા/મેનેજમેન્ટ/એસએમસીએ શાળા સુરક્ષા યોજનાના વિકાસ માટે બેઠક યોજવી.
૧૦. શિક્ષકો અને શાળા સુરક્ષા સમિતિના સભ્યો સાથે શાળાની સલામતી અને સુરક્ષાને લગતા મુદ્દાઓની ચર્ચા કરવા અને યોગ્ય પગલાં નક્કી કરવા માટે નિયમિત બેઠકનું આયોજન અને અમલીકરણ કરવું.
૧૧. કુદરતી અથવા માનવસર્જિત ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ માટે NDMA/NDRF/ફાયર સ્ટેશનો/સ્થાનિક તંત્રના નિષ્ણાતોના સહયોગથી આપત્તિ સંબંધિત મોકડ્ડીલનું સમયાંતરે આયોજન કરવું.
૧૨. નિયમિત સ્વચ્છતા જાળવવા (વ્યક્તિગત અને શાળાની સ્વચ્છતા બંને) અને સેનિટાઇઝેશન દિનચર્ચાઓ માટે નિયમો તૈયાર કરવા.
૧૩. શૌચાલય અને પીવાના પાણીની વ્યવસ્થા તથા સમગ્ર શાળા પરિસર એટલે કે વર્ગખંડો/કેન્ટીન/સ્ટાફરૂમ/પ્રયોગશાળા/ગ્રંથાલયો/વગેરે જગ્યાએ સ્વચ્છતાની જાળવણીની દૈનિક દેખરેખ રાખવી. શાળામાં મુખ્ય સ્થાનો પર શાળા સલામતી અને આપત્તિ સ્થળાંતર યોજનાનું નિદર્શન/પ્રદર્શન સુનિશ્ચિત કરવું.
૧૪. લિંગ, જાતિ, વર્ગ, વંશીયતા, ભાષા વગેરેના સંદર્ભમાં વર્ગખંડોમાં યોગ્ય સંવાદ/ચર્ચા સત્ર દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને માહિતીગાર કરવા.
૧૫. વિદ્યાર્થીઓ/શિક્ષકો/નોન-ટીચિંગ સ્ટાફને સામાન્ય તબીબી કટોકટીનો સામનો કરવા માટેની તાલીમ આપવી અને જાગૃતિ લાવવાના પ્રયાસ કરવા.
૧૬. શાળા/શાળાના મેનેજમેન્ટે આચાર્ય, શિક્ષકો, સ્ટાફ, વિદ્યાર્થીઓ અને કાઉન્સિલના સભ્યો માટે આગ, ઘરતીકંપ, પ્રાથમિક સારવાર, સાયબર સુરક્ષા વગેરે બાબતો પર ઓરિએન્ટેશન/તાલીમનું આયોજન કરવું.
૧૭. શાળાના કર્મચારીગણ અને સહયોગીને બાળ સુરક્ષા નીતિ અને બાળ સંબંધિત કાયદાઓ જેમ કે POCSO એક્ટ JJ (જુવિનાઇલ જસ્ટીસ) એક્ટ, સાયબર સિક્યોરીટી કાયદો, નશા વિરોધી કાયદો વગેરે અંગે જાણકારી આપી જાગૃતતા લાવવી.
૧૮. શાળા દ્વારા વર્ષ દરમિયાન કરવામાં આવેલ કામગીરીનો વિગતવાર અહેવાલ તૈયાર કરવો.

શાળાનું નામ

શાળા સલામતી પ્રતિજ્ઞા

અમે, (શાળાનું નામ) ના વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને વાલીઓ અમારી શાળા બધા માટે સલામત, સુરક્ષિત અને સુખમય સ્થાન બને તે માટે પ્રતિજ્ઞા લઈએ છીએ. અમે શાળાના આચાર્યશ્રીને સહકાર આપવાની પ્રતિજ્ઞા લઈએ છીએ કે,

૧. દિવસના અંતે શાળા છોડતી વખતે કોઈ પણ બાળક શાળા પરિસરમાં રહી ના જાય તેની ખાતરી કરીશું.
૨. શાળાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ માટે વિષય શિક્ષક કે અન્ય કર્મચારીને રોકાવાનું થાય તો અમે સ્વ-સંમતિથી અને આચાર્ય/શિક્ષકની મંજૂરીથી રોકાઈશું.
૩. અઠવાડિયામાં ઓછામાં ઓછા એકવાર નિયમિતપણે બધા વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોને મળીશું અને વાર્તાલાપ કરીશું.
૪. અમે ખાતરી કરીશું કે, શિક્ષકો ખાસ કરીને પ્રાથમિક વર્ગના વિદ્યાર્થીઓની જરૂરિયાત અને મુશ્કેલી પ્રત્યે સંવેદનશીલ રહે.
૫. અમે શાળાનું વાતાવરણ તંદુરસ્ત અને સ્વચ્છ રાખીશું તેમજ વિદ્યાર્થીઓને માનસિક અને શારીરિક હેરાનગતિ ન થાય તેવું વાતાવરણ આપીશું.
૬. કુદરતી તેમજ વિકટ પરિસ્થિતિઓના સંજોગોમાં કેવી રીતે વર્તવું તેની તાલીમ આપીશું.
૭. શાળામાં સૂચનાપેટી/POCSO બોક્સ જાળવીશું અને તેમાં આવેલ સૂચનોને નિયમિતપણે ધ્યાને લઈ યોગ્ય પગલાં લઈશું.

મહત્વપૂર્ણ સંપર્ક નંબર

૧. નેશનલ ઈમરજન્સી રિસ્પોન્સ : ૧૧૨
૨. વિદ્યાર્થીઓ માટે ચાઈલ્ડ હેલ્પલાઈન : ૧૦૯૮
૩. જિલ્લા સિવિલ/રેફરલ હોસ્પિટલ :
૪. તાલુકા ફાયર સ્ટેશન : ૧૦૧
૫. તાલુકા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રી :
૬. જિલ્લા આપત્તિ વ્યવસ્થાપન કેન્દ્ર હેલ્પલાઈન :
૭. કન્યાઓ માટે અભયમ હેલ્પલાઈન : ૧૮૧
૮. સમગ્ર શિક્ષા જિલ્લા ટોલ ફ્રી નંબર :
૯. આચાર્યશ્રીનું નામ અને સંપર્ક નંબર :

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

યુથ અને ઇકો ક્લબ

માર્ગદર્શિકા

શિક્ષણનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ છે. શહેરીકરણ, તકનીકી પ્રગતિ અને સમૂહ માધ્યમોની અસરો જેવા સામાજિકના પરિવર્તનો એ જરૂરિયાત તરફ દોરી ગયા છે કે શાળાઓ માત્ર તેના વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાનાત્મક વિકાસને પોષવા માટે જ નહીં, ભાવાત્મક ઉત્તેજન આપવા માટે પણ હોવી જોઈએ જેથી વિદ્યાર્થીઓ જીવનના તમામ ક્ષેત્રે સજ્જ બને. આ ઉમદા ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં રાખી શાળાઓમાં “યુથ અને ઇકો ક્લબ” નો કાર્યક્રમ અમલીકૃત કરવામાં આવેલ છે. આ કાર્યક્રમ માટે નીચે મુજબની ગ્રાન્ટ આપવામાં આવે છે.

શાળા	વાર્ષિક ગ્રાન્ટ (મતિ શાળા)
નિમ્ન પ્રાથમિક શાળાઓ	રૂ. ૫,૦૦૦
ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળાઓ	રૂ. ૧૫,૦૦૦
માધ્યમિક-ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓ	રૂ. ૨૫,૦૦૦
PM Shri શાળાઓ	રૂ. ૨૫,૦૦૦

હેતુ :

- વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રાકૃતિક સંસાધનોના ન્યાયિક ઉપયોગ, સ્થિરતા તથા સંરક્ષણ માટે જાગૃતિ કેળવવી અને પર્યાવરણ પ્રત્યે પ્રેમ વધારવો.
- વિદ્યાર્થીઓમાં પર્યાવરણલક્ષી વ્યવહારને પ્રોત્સાહિત કરવા તથા તેઓ પર્યાવરણને લગતી અર્થપૂર્ણ પ્રવૃત્તિઓ અને પ્રોજેક્ટમાં ભાગ લે અને તેવી પ્રવૃત્તિઓ કરે તે માટે સક્ષમ બનાવવા.
- વિદ્યાર્થીઓ ભવિષ્યના પડકારો સામે લડી શકે તથા નકારાત્મક લાગણીઓ જેવી કે તણાવ, શરમ અને ડરનો સામનો કરી શકે તે માટે તેમનામાં જીવન કૌશલ્ય, આત્મસન્માન, આત્મગૌરવ અને આત્મવિશ્વાસ તથા અનુકૂલન જેવા ગુણો વિકસાવવા.
- વિદ્યાર્થીઓને સહભાગી અને પ્રક્રિયાલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા વિવેચનાત્મક રીતે વિચારવાની અને સમસ્યાઓને તાર્કિક રીતે હલ કરવાની તકો આપીને તેમની શારીરિક, માનસિક, ભાવનાત્મક અને સામાજિક કુશળતાને મજબૂત બનાવવી.

માર્ગદર્શક સૂચનાઓ :

૧. મુખ્ય શિક્ષક/આચાર્યશ્રીએ પોતાની શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ માટે Youth and Eco Club (YEC) ની રચના કરવી અને તેના પ્રભારી (ઇન્ચાર્જ) તરીકે એક શિક્ષક ને નિયુક્ત કરવા.
૨. રાજ્યની તમામ શાળાઓમાં શાળાનાં દરેક વર્ગના તમામ વિદ્યાર્થીઓ તથા શિક્ષકોને ચાર જૂથમાં વર્ગીકૃત કરવા.
૩. રોટેશન મુજબ શાળાના એક શિક્ષકને નોડલ વ્યક્તિ તરીકે નિમવા કે જે YEC ની પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે માર્ગદર્શન પૂરું પાડશે.
૪. YEC ની પ્રવૃત્તિઓમાં જમીન, પાણી, ઊર્જા અને સ્વચ્છતાને પ્રાધાન્ય આપવું.
૫. શાળાઓમાં 'જળશક્તિ અભિયાન', 'સ્વચ્છ ભારત અભિયાન' તથા 'FIT INDIA મૂવમેન્ટ' વિશે જાગૃત્તિ લાવવા માટેની શૈક્ષણિક અને સહ-શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ યોજવી.
૬. દરેક જૂથને શાળા પરિસરનો ચોક્કસ ભૌતિક વિસ્તાર/ખૂણો સોંપવામાં આવે, કે જેમાં જૂથની વ્યક્તિઓ વાવેતર (વૃક્ષારોપણ), સ્વચ્છતા, સુશોભન અને સંરક્ષણની નવીન પ્રવૃત્તિઓ કરી શકે.
૭. શાળાએ સહભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓના તાસમાં વધારાના ક્લાકોમાં અથવા વેકેશન દરમિયાન વાર્તાલાપ-ચર્ચાઓ, ગીત-સંગીત, કલા, રમતો, વાચન તથા શારીરિક વ્યાયામને લગતી પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવું. આવી પ્રવૃત્તિઓથી શાળાની અમુક ભૌતિક સવલતો જેવી કે રમતનું મેદાન, રમતના સાધનો, પુસ્તકાલય, શાળાનો બગીચો તેમજ સંગીતના સાધનોની ઉપયોગિતામાં વધારો થશે. જેનાથી વિદ્યાર્થીઓમાં પર્યાવરણલક્ષી સુદેવો, આવડત અને રસ વિકસાવી શકાશે.
૮. YEC અંતર્ગત શાળાએ વિદ્યાર્થીઓમાં પુસ્તકાલયના ઉપયોગ તથા વાચન ટેવ વિકસાવવા માટે વિવિધ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે પુસ્તક વાચન, વાર્તાકથન અને નૈતિક મૂલ્યોના આદાન-પ્રદાનનું આયોજન કરવું.
૯. શાળાનો દરેક બાળક YEC ની ઓછામાં ઓછી ૩ (ત્રણ) પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લે તેવું શાળાએ સુનિશ્ચિત કરવું.
૧૦. શાળા દ્વારા પર્યાવરણીય શિક્ષણ માટે જાગૃત્તિ અને સંવેદના ઊભી થાય. તેવી તકો પૂરી પાડવા આપવા માટે નજીકના સ્થળો/સાઈટ્સની ક્ષેત્રીય મુલાકાત (ફિલ્ડ વિઝીટ) પણ આયોજિત કરવી.
૧૧. ક્લબમાં અલગ-અલગ ધોરણના વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી કરવી.

૧૨. કલબમાં મહત્તમ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવો.
૧૩. કલબની સંખ્યા ઉપલબ્ધ સ્ટાફ અને વિદ્યાર્થીઓની શક્તિ મુજબ હોવી જોઈએ.
૧૪. કલબના સૌથી વરિષ્ઠ શિક્ષક સભ્ય કલબની જવાબદારી સંભાળશે.
૧૫. ઉપરોક્ત આયોજન મુજબ તમામ શિક્ષકોને કલબમાં વહેંચવા.
૧૬. આચાર્યએ સુનિશ્ચિત કરવું કે કલબની દરેક પ્રવૃત્તિનું શિક્ષક મુજબ આયોજન અને અમલીકરણ થાય.
૧૭. કલબના ઈન્ચાર્જ શિક્ષકો દ્વારા સાપ્તાહિક પ્રવૃત્તિઓનો રેકોર્ડ જાળવવો. કલબના અમલીકરણ ડિસ્પ્લે બોર્ડમાં યોગ્ય વિગતો યોગ્ય સ્થાને મૂકવી અને દર પખવાડિયામાં ઓછામાં ઓછા એક વખત અપડેટ કરવી.
૧૮. શાળા વાર્ષિક નિરીક્ષણ દરમિયાન કલબ દ્વારા કરવામાં આવેલ અનુકરણીય કાર્યોનું પ્રદર્શન કરવું.
૧૯. શાળા કક્ષાએ ગૃપ પરફોર્મન્સનું મૂલ્યાંકન -
 - સમયાંતરે જૂથવાર સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરવામાં આવે, જેના માટે પોઈન્ટ્સ આપવા.
 - શાળામાં નોટિસ બોર્ડ પર જૂથવાર પરફોર્મન્સ પોઈન્ટ્સના ચાર્ટ મૂકવા.
 - વર્ષના અંતે સૌથી વધુ સ્કોર કરવાવાળા ગૃપને “શ્રેષ્ઠ ગૃપ” જાહેર કરી સન્માનિત કરવા.
 - શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કરવાવાળા જૂથમાંથી વિદ્યાર્થીઓને પ્રમાણપત્ર અને સમયાંતરે ઇનામ થી પ્રોત્સાહિત કરવા.

માર્ગદર્શક સૂચનાઓ :

માસ	થીમ	દિ: ૧ થી ૫	દિ: ૬ થી ૮	દિ: ૯ થી ૧૨
ઓગસ્ટ	વૃક્ષારોપણ મુંબેશ હરિયાળી મહોત્સવ ઉજવણી	<ul style="list-style-type: none"> વૃક્ષારોપણ અને ઉછેર, સંવર્ધન જળશક્તિ અભિયાન અંગે જાગૃતિ 	<ul style="list-style-type: none"> વૃક્ષારોપણ અને ઉછેર, સંવર્ધન જળશક્તિ અભિયાન અંગે જાગૃતિ મારી શાળા સુંદર શાળા સ્પર્ધા 	<ul style="list-style-type: none"> વૃક્ષારોપણ અને ઉછેર, સંવર્ધન જળશક્તિ અભિયાન અંગે જાગૃતિ અને પાણી બચાવો મારી શાળા સુંદર શાળા સ્પર્ધા
સપ્ટેમ્બર	સ્વચ્છતા મુંબેશ ઉજવણી	<ul style="list-style-type: none"> સ્વચ્છતા પખવાડિયા ઉજવણી, નજીકના વિસ્તારમાં જાગૃતિ માટેની રેલી 	<ul style="list-style-type: none"> સ્વચ્છતા પખવાડિયા ઉજવણી નજીકના વિસ્તારમાં જાગૃતિ માટેની રેલી, જળશક્તિ અભિયાન અંગે જાગૃતિ લોકગીત સ્પર્ધા નિબંધ લેખન સ્પર્ધા 	<ul style="list-style-type: none"> સ્વચ્છતા પખવાડિયા ઉજવણી નજીકના વિસ્તારમાં જાગૃતિ માટેની રેલી, જળશક્તિ અભિયાન અંગે જાગૃતિ લોકગીત સ્પર્ધા નિબંધ લેખન સ્પર્ધા
ઓક્ટોબર	વેસ્ટમાંથી બેસ્ટ મુંબેશ	<ul style="list-style-type: none"> કાગળની બેગ બનાવવાની કામગીરી વેસ્ટ મટીરિયલમાંથી આર્ટ અને કાફ્ટ વર્ક વેસ્ટમાંથી બેસ્ટ બનાવવાની સ્પર્ધા પાણી, વીજળી અને અન્ય કુદરતી સંશાધનો બચાવો અંગેની જાગૃતિ અભિયાન વર્લ્ડ હેન્ડવોશ ડે અંગેની જાગૃતિ અને ઉજવણી 	<ul style="list-style-type: none"> વેસ્ટમાંથી બેસ્ટ બનાવવાની સ્પર્ધા જુદા જુદા પ્રકારની વનસ્પતિનું એકત્રીકરણ કાગળની બેગ બનાવવી વેસ્ટમાંથી બેસ્ટ બનાવવાની સ્પર્ધા પ્લાસ્ટિકની ખરાબ અસરો અને પ્લાસ્ટિકનો ઓછો ઉપયોગ કરવા અંગે સામાજિક જાગૃતિ વર્લ્ડ હેન્ડવોશ ડે અંગેની જાગૃતિ અને ઉજવણી 	<ul style="list-style-type: none"> જમીનનો વધુમાં વધુ ઉપયોગ કરવા અંગે પ્રેરણા સંદર્ભે કામગીરી વેસ્ટમાંથી બેસ્ટ બનાવવાની સ્પર્ધા પ્લાસ્ટિકની ખરાબ અસરો અને પ્લાસ્ટિકનો ઓછો ઉપયોગ કરવા અંગે સામાજિક જાગૃતિ વર્લ્ડ હેન્ડવોશ ડે અંગેની જાગૃતિ અને ઉજવણી
નવેમ્બર	રમતોત્સવ	<ul style="list-style-type: none"> જુદા જુદા પ્રકારની રમતોનું આયોજન (વ્યક્તિગત અને સામૂહિક રમતો) બાલદિનની ઉજવણી ચિત્ર સ્પર્ધા 	<ul style="list-style-type: none"> એથ્લેટીક અને અન્ય રમતોની સ્પર્ધાનું આયોજન બાલદિનની ઉજવણી ચિત્ર સ્પર્ધા 	<ul style="list-style-type: none"> એથ્લેટીક અને અન્ય રમતોની સ્પર્ધાનું આયોજન બાલદિનની ઉજવણી ચિત્ર સ્પર્ધા
ડિસેમ્બર	વિજ્ઞાન અને ગણિત મેળો	<ul style="list-style-type: none"> શાળાઓમાં વિજ્ઞાન અને ગણિત સમાહની ઉજવણી 	<ul style="list-style-type: none"> શાળાઓમાં વિજ્ઞાન અને ગણિત સમાહની ઉજવણી કોયડા સ્પર્ધા વિવિધ શૈક્ષણિક સામગ્રી/નમૂનાનું પ્રદર્શન 	<ul style="list-style-type: none"> શાળાઓમાં વિજ્ઞાન અને ગણિત સમાહની ઉજવણી કોયડા સ્પર્ધા વિવિધ શૈક્ષણિક સામગ્રી/નમૂનાનું પ્રદર્શન

માર્ગદર્શક સૂચનાઓ :

માસ	થીમ	દિ: ૧ થી ૫	દિ: ૬ થી ૮	દિ: ૯ થી ૧૨
જાન્યુઆરી	પતંગોત્સવ અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ	<ul style="list-style-type: none"> પતંગ બનાવવાની હરિક્ષાઈ શાળામાં પતંગોત્સવ ઉજવણી શાળા શુશોભન વર્ગ શુશોભન સ્પર્ધા 	<ul style="list-style-type: none"> પતંગ બનાવવાની હરિક્ષાઈ શાળામાં પતંગોત્સવ ઉજવણી શાળા શુશોભન વર્ગ શુશોભન સ્પર્ધા 	<ul style="list-style-type: none"> પતંગ બનાવવા શાળામાં પતંગોત્સવ ઉજવણી શાળા શુશોભન વર્ગ શુશોભન સ્પર્ધા
ફેબ્રુઆરી	પર્યાવરણ જાગૃતિ મુંબેશ	<ul style="list-style-type: none"> પ્રેરણાદાયક વાર્તા સ્પર્ધા શિક્ષકો દ્વારા જમીન, પાણી, હવા અને અવાજના પ્રદૂષણ વિશે જાગૃતિ પર્યાવરણને લગતી વીડીયો અને શોર્ટ ફિલ્મ બતાવવી 	<ul style="list-style-type: none"> જમીન, પાણી, હવા અને અવાજના પ્રદૂષણ અંગે જાગૃતતા લાવવા માટેની ચિત્ર સ્પર્ધા, નિબંધ સ્પર્ધા, પોસ્ટર નિર્માણ, સૂત્રલેખન (સ્લોગન) બનાવવા પર્યાવરણ ઉપર ચર્ચા અને પરિસંવાદ પાણી, વીજળી અને બીજા કુદરતી સ્ત્રોતો બચાવવા માટે જાગૃતિના કાર્યક્રમ 	<ul style="list-style-type: none"> જમીન, પાણી, હવા અને અવાજના પ્રદૂષણ અંગે જાગૃતતા લાવવા માટેની ચિત્ર સ્પર્ધા, નિબંધ સ્પર્ધા, પોસ્ટર નિર્માણ, સૂત્રલેખન (સ્લોગન) બનાવવા પર્યાવરણ ઉપર ચર્ચા અને પરિસંવાદ પાણી, વીજળી અને બીજા કુદરતી સ્ત્રોતો બચાવવા માટે જાગૃતિના કાર્યક્રમ

ઘડકો ક્લબ અંતર્ગત અન્ય શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ :

- વાલીઓમાં પર્યાવરણની સુધારણાનો મૈત્રીભર્યો અભિગમ અને વલણ તથા અભિરૂચિ કેળવવી.
- વિશ્વ પર્યાવરણ દિન, વનમહોત્સવ, વન દિવસ વગેરે ઉત્સવોની ઉજવણી કરવી.
- સ્વસ્થ જમીનની રચના કરવી.
- શાળા ઓષધબાગની રચના કરવી.
- છાણીયા ખાતરના ઉપયોગ વિશે પ્રચાર કરવો.
- શાકભાજીના બગીચા કરવા.
- ઘન કચરાનો નિકાલ કરવો.
- પાણી અને વીજળીના બગાડ અટકાવવાની જાગૃતિ લાવવી.
- જાહેર બાગ - બગીચાની જાળવણી કરવી.
- જમીન અને ભેજ સંરક્ષણ અંગેની જાગૃતિ કેળવવી.

- પર્યાવરણની દ્રષ્ટિએ અગત્યના સ્થળો જેવાં કે વન્યપ્રાણી ઉદ્યાનો, અભ્યારણ્યો તથા પ્રદૂષણ અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોની મુલાકાત ગોઠવવી. જાગૃતિ માટે શિબિરોનું આયોજન કરવું.
- પ્રાકૃતિક ખેતીના નિદર્શન પ્લોટ તૈયાર કરવા.

યુથ ક્લબ :

સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમ અને અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓની પૂરક છે.

સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓમાં વિદ્યાર્થીઓની સહભાગીતા અને પ્રદર્શન શૈક્ષણિક ગુણવત્તા માટે મહત્વનું સૂચક છે. આથી આ પ્રવૃત્તિઓ શાળામાં સુચારુરૂપે અમલમાં મુકાય તે જરૂરી છે.

- સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓની તૈયારી માટે વિદ્યાર્થીઓને પૂરતો સમય આપવો.
- હંમેશા સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓને ધોરણોની આંતર-સ્પર્ધાઓ તરીકે આયોજિત કરવી અને પોઈન્ટ્સના યોગ્ય રીતે રેકોર્ડ જાળવવા.
- સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન બુલેટિન બોર્ડ પર દર્શાવવું.
- સમયનો યોગ્ય ઉપયોગ થાય તે માટે, આ પ્રવૃત્તિઓ મહત્વપૂર્ણ તહેવારો, દિવસો અને પ્રસંગોની ઉજવણી સાથે સુમેળ કરી હાથ ધરી શકાય.
- નોટિસ, ચિઠ્ઠીઓનો ડ્રો, સ્પર્ધાના દિવસે ફરજોની ફાળવણી, ઇવેન્ટના પરિણામો વગેરે રેકોર્ડ કરવા માટે સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ માટેનું રજિસ્ટર જાળવવું.
- સરકાર દ્વારા સમયાંતરે બહાર પાડવામાં આવતા વિવિધ પરિપત્રોનું ચુસ્તપણે પાલન કરવું.
- પ્રવૃત્તિઓમાં એવા તમામ ક્ષેત્રોને આવરી લેવા જોઈએ જે સર્વગ્રાહી વ્યક્તિત્વના વિકાસને સુનિશ્ચિત કરે છે.
- વિદ્યાર્થીઓની મહત્તમ ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરીને ઉપચારાત્મક વર્ગો દરમિયાન બપોરે દર વૈકલ્પિક બુધવારે સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ નિયમિતપણે હાથ ધરવામાં આવવી જોઈએ.
- શાળાના તમામ શિક્ષકોએ પણ સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓના આયોજનમાં ભાગ લેવો જોઈએ.
- અલગ અલગ સ્પર્ધામાં વિજેતા વિદ્યાર્થીઓને વાર્ષિક દિવસના કાર્યક્રમ અથવા અન્ય કાર્યક્રમ દરમિયાન સન્માનિત કરવા.

યુથ ક્લબ અંતર્ગત સૂચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ :

- બાલ વૃંદ
- કવિતા પઠન (ગુજરાતી/હિન્દી/સંસ્કૃત/અંગ્રેજી/સ્થાનિક બોલી)
- વકૃત્વ (ગુજરાતી/હિન્દી/અંગ્રેજી/સ્થાનિક બોલી)
- શિદ્ધ વકૃત્વ (ગુજરાતી/હિન્દી/અંગ્રેજી/સ્થાનિક બોલી)
- નાટક/લઘુનાટક(સ્કીટ) (દેશભક્તિ થીમ/સામાજિક થીમ/સમકાલીન મુદ્દાઓ)
- ક્વિઝ (સ્વાતંત્ર્ય ચળવળ/વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી/હેરિટેજ/સાયબર સલામતી/પર્યાવરણ/વિશ્વના દેશો અને વિશ્વ સંસ્થાઓ/રમતગમત)
- ગીત (લોક, દેશભક્તિ, પરંપરાગત)
- નૃત્ય (લોક, પરંપરાગત, સમકાલીન)
- ચર્ચા (સમકાલીન મુદ્દાઓ પર)
- નિબંધ લેખન (રાષ્ટ્રીય/સામાજિક/ઐતિહાસિક મહત્વના મુદ્દાઓ)
- રમતો
- સૂત્ર(સ્લોગન) લેખન (સમકાલીન મુદ્દાઓ પર)
- ચિત્રકામ (લેન્ડસ્કેપિંગ, પ્રકૃતિ, કાર્ટૂન વગેરે)
- સ્વદેશી રમકડાં અને રમતો
- ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટલ મ્યુઝિક
- પ્રદર્શનો
- ઉપરોક્ત ઉપરાંત અન્ય સ્થાનિક આપના અનુભવની પ્રવૃત્તિઓ પણ યોજી શકાય.

શાળા કક્ષાએ મહત્વના દિવસોની ઉજવણી :

ક્રમ	તારીખ	દિન વિશેષ	શાળા કક્ષાએ સૂચવેલ પ્રવૃત્તિ
૧	૦૫/૦૬/૨૦૨૪	વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ	વૃક્ષારોપણ, કેમ્પસ સફાઈ, પ્લાસ્ટિક કચરો દૂર કરવો, જળ સંરક્ષણ પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવા, ઇકો ક્લબની અન્ય પ્રવૃત્તિઓ વગેરે
૨	૨૧/૦૬/૨૦૨૪	આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ	સામૂહિક યોગ સત્ર
૩	૧૫/૦૮/૨૦૨૪	સ્વાતંત્ર્ય દિન	ધ્વજારોહણ અને અન્ય દેશભક્તિ કાર્યક્રમ
૪	૨૯/૦૮/૨૦૨૪	રાષ્ટ્રીય રમતગમત દિવસ	રમતગમતની પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન
૫	૦૫/૦૯/૨૦૨૪	શિક્ષક દિવસ	શિક્ષકોનું સન્માન અને વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા શિક્ષકોની ભૂમિકા ભજવવી.
૬	૦૮/૦૯/૨૦૨૪	વિશ્વ સાક્ષરતા દિવસ	“દરેક એક-એકને શીખવે Each One Teach One” વિષય પર સ્લોગન સ્પર્ધાનું આયોજન
૭	૦૧/૦૯/૨૦૨૪ થી ૧૪/૦૯/૨૦૨૪	હિન્દી પખવાડા	સ્વ-રચિત કવિતા/ટૂંકી વાર્તા લેખન/વાર્તા કથન/નિબંધ લેખન/વક્તૃત્વ/શિદ્ધ વક્તૃત્વ/પસંદ કરો અને બોલો/ચર્ચા/ પુસ્તક સમીક્ષા/હિન્દી હસ્તપ્રત મેગેઝિન (વર્ગ મુજબ)/પોસ્ટર ડિઝાઇનિંગ/કવિતા પઠન/કવિત્ર/સૂત્ર લેખન/કેપ્શન લેખન/ મોનો-એક્ટ
૮	૦૨/૧૦/૨૦૨૪	ગાંધી જયંતિ	સ્વચ્છતા અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ
૯	૧૧/૧૦/૨૦૨૪	આંતરરાષ્ટ્રીય બાળકી દિવસ	પોસ્ટર નિર્માણ, સંબંધિત થીમ પર પ્રદર્શન, લઘુ નાટક વગેરે.
૧૦	૩૧/૧૦/૨૦૨૪	એકતા દિવસ	ભારતમાં એકતાના મહત્વ માટે એકતા સંકલ્પ અને વક્તવ્ય સ્પર્ધા.
૧૧	૧૧/૧૧/૨૦૨૪	શિક્ષા દિવસ - રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ દિવસ	મૂલ્ય અને કૌશલ્ય આધારિત શિક્ષણ પર સેમિનાર
૧૨	૧૪/૧૧/૨૦૨૪	બાલ દિવસ	બાળ ફિલ્મ નિદર્શન, સ્વતંત્રતા, રાજકીય સ્થિરતા મેળવવા અને રાષ્ટ્રના યુવા અંકુરને પ્રભાવિત કરવાના ક્ષેત્રમાં યોગદાન પર વિશેષ વાર્તાલાપ.
૧૩	૧૪/૧૧/૨૦૨૪ થી ૨૧/૧૧/૨૦૨૪	પુસ્તક સપ્તાહ	પુસ્તક કવર ડિઝાઇનિંગ/પુસ્તક પ્રદર્શન/પુસ્તક સમીક્ષા/ લેખકોની સરખામણી/સેમિનાર અને પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથપાલોને સાથે પરિસંવાદ/નિબંધ લેખન/વક્તૃત્વ/પુસ્તકોના મહત્વ પર શિદ્ધ વક્તૃત્વ /લેખકો, પુસ્તકો, તજજ્ઞો પર પર પ્રશ્નોત્તરી
૧૪	૧૫/૧૧/૨૦૨૪	ઝિરસા મુંડા જયંતિ (જનજાતીય ગૌરવ દિવસ)	લોકનૃત્ય સ્પર્ધા, આદિવાસી સ્વાતંત્ર્ય સેનાની પર વક્તવ્ય, આદિવાસી નાયકો પર ફકરા લેખન સ્પર્ધા.
૧૫	૨૬/૧૧/૨૦૨૪	બંધારણ દિવસ	બંધારણીય મૂલ્યો પર ચર્ચા અને પ્રવચન
૧૬	૧૧/૧૨/૨૦૨૪	ભાષા સંગમ	સાહિત્યિક પ્રવૃત્તિઓ, મારી ભાષા મારી સહી
૧૭	૨૨/૧૨/૨૦૨૪	ગણિત દિવસ	ગણિતની કવિત્ર, ગણિત મોડેલ નિર્માણ

ક્રમ	તારીખ	દિન વિશેષ	શાળા કક્ષાએ સૂચવેલ પ્રવૃત્તિ
૧૮	૨૬/૧૨/૨૦૨૪	વીર બાળ દિવસ	લઘુનાટક સ્પર્ધા, સાહેબઝાદા ઝુરાવર સિંઘ અને ફતેહસિંહ પર આધારિત મૂવીનું પ્રદર્શન/ઐતિહાસિક વીર ગાથાઓ પર ચર્ચા
૧૯	૧૨/૦૧/૨૦૨૫	રાષ્ટ્રીય યુવા દિવસ	સ્વામી વિવેકાનંદના વિચારો પર ચર્ચા - 'કલ આજ ઓર કલ'
૨૦	૨૩/૦૧/૨૦૨૫	પરાક્રમ દિવસ	રેલી, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો
૨૧	૨૬/૦૧/૨૦૨૫	ગણતંત્ર દિવસ (પ્રજાસત્તાક દિન)	ધ્વજવંદન, દેશભક્તિની થીમ પર સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો
૨૨	૨૧/૦૨/૨૦૨૫	માતૃભાષા દિવસ	લોકગીત, નિબંધ સ્પર્ધા, ચર્ચા, પોસ્ટર નિર્માણ, સામાન્ય જ્ઞાન અંતર્ગત સ્પર્ધાઓ
૨૩	૨૮/૦૨/૨૦૨૫	વિજ્ઞાન દિવસ	વિજ્ઞાન ક્વિઝ અને પ્રદર્શન
૨૪	૦૩/૦૩/૨૦૨૫	વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ	વિષય અનુરૂપ વીડીયો નિદર્શન સ્કીનીંગ, ચિત્ર પ્રદર્શન, ક્વિઝ વગેરે
૨૫	૦૮/૦૩/૨૦૨૫	આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ	ગેસ્ટ લેકચર, મહિલાઓની સિદ્ધિઓની ઉજવણી

દરેક શાળાએ આ પ્રવૃત્તિઓના આયોજનનું સમયપત્રક તૈયાર કરવું અને તેને શાળાના કેલેન્ડરમાં દર્શાવવું. તમામ પ્રવૃત્તિઓનું રેકર્ડ નિભાવવું. દરેક રેકર્ડ પર આચાર્ય દ્વારા સહી કરવી. આ રેકર્ડ શાળાની મુલાકાત સમયે મુલાકાત લેનાર અધિકારીશ્રી, મહેમાનો વગેરેને બતાવવું.

શિક્ષણમાં કલા અંતર્ગત હાથ ધરવામાં આવતી કલા પ્રવૃત્તિઓ :

- પરંપરાગત પ્રદર્શન કલા
- નૃત્ય- કલાસિકલ
- ગાયકવૃંદ
- કઠપૂતળી (પપેટ્સ શો)
- વિઝ્યુઅલ આર્ટ-શિલ્પ, પેઇન્ટિંગ, માટીકામ (પરંપરાગત અને આધુનિક) હસ્તકલા (પરંપરાગત અને આધુનિક)
- માર્શલ આર્ટ
- કવિતા લેખન અને પઠન, સર્જનાત્મક લેખન
- પરિસંવાદ અને ચર્ચા

- આધુનિક ડાન્સ કમ્પોઝિશન
- ઓન ધ સ્પોટ પેઈન્ટિંગ અને કવિતા સ્પર્ધા
- લોક રંગભૂમિ
- લોક સંગીત
- લોકગીતો

શિક્ષણમાં કલાની મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન :

- શિક્ષણમાં કલા દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં રાષ્ટ્રીય એકતાના મૂલ્યો અને અન્ય સાર્વત્રિક મૂલ્યો કેળવાય છે.
- કલા ઉત્સવની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ ગાયન/વાદન સંગીત, નૃત્ય, ચિત્રકળા, કલા/સંગીત, બેન્ડ સ્પર્ધા વગેરેનું આયોજન કરવું જોઈએ જ્યાં તમામ વિદ્યાર્થીઓ પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈ શકે તેવું વાતાવરણ નિર્માણ કરવું.
- કલાની પ્રવૃત્તિઓ; પોસ્ટર નિર્માણ સ્પર્ધા / સર્જનાત્મક કાર્ય સ્પર્ધા, કાર્ટૂન બનાવવાની સ્પર્ધા, માર્ક બનાવવા, સુલેખન સ્પર્ધા, થીમ આધારિત ચિત્ર સ્પર્ધા, હિન્દી સુલેખન, લોક કલા, સ્કોલ પેઈન્ટિંગ, મહાકાવ્યો અને પંચતંત્ર અથવા ઐતિહાસિક સ્થળોની વાર્તાઓ પર ચિત્રણ, લોકકલા પર વિઝ્યુઅલ આર્ટવર્ક, લાકડાની ટીંગલી બનાવવી, નૃત્ય, નાટક, થિયેટર, યુવા ગાયકવૃંદ વગેરે પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન ચોક્કસ પ્રસંગોએ કરવું આવશ્યક છે. તેવી જ રીતે વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ, વિશ્વ સાક્ષરતા દિવસ, હિન્દી પખવાડા, ભારત છોડો આંદોલન દિવસ, એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત પ્રવૃત્તિઓ, શૈક્ષણિક કાર્યશાળામાં કલા, રાષ્ટ્રીય તહેવારો અને મહાન વ્યક્તિત્વો અને સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓની જન્મજયંતીઓ પર કલા પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવું.
- વિદ્યાર્થીઓને ગાવા અને વાદ્યો વગાડવા તૈયાર કરવા અને તે માટે વિવિધ પ્રકારનાં પૂરતા વાદ્યો વિદ્યાર્થીઓને ઉપલબ્ધ કરાવવા.
- વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા રચિત સારી ગુણવત્તાના ચિત્રો યોગ્ય રીતે તૈયાર કરી (મટાવી) અને મહત્વપૂર્ણ સ્થળોએ પ્રદર્શિત કરવા જોઈએ જેમ કે પ્રાર્થનાખંડ, પુસ્તકાલય, પ્રવેશદ્વાર, પ્રિન્સિપાલ ઓફિસ, વર્ગખંડ વગેરે. આ પ્રકારના ડિસ્પ્લે માટે ગ્રાફિક્સવોલ તૈયાર કરવી.
- શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક કાર્યમાં વિવિધ પર્ફોર્મિંગ આર્ટ પરંપરાઓ, ચિત્રકળા શૈલીઓ, હસ્તકલા અને થિયેટરને સામેલ કરવા.

- આપણા ગ્રામીણ સમાજના પરંપરાગત ગીતો, લોકગીતો, કલા અને પરંપરાગત થિયેટર માટે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવું.
- વિદ્યાર્થીઓને તાલીમ આપવા માટે સાહિત્યિક, વિઝ્યુઅલ આર્ટ, અને પર્ફોર્મિંગ આર્ટના ક્ષેત્રની પ્રતિષ્ઠિત હસ્તીઓ સામેલ કરવી.
- વિદ્યાર્થીઓમાં નેતૃત્વના ગુણો કેળવવા માટે જાણીતા શિક્ષણવિદો અને જાહેર જીવનની પ્રતિષ્ઠિત હસ્તીઓને પણ સાંકળવા કે જેઓ વક્તવ્યો આપે તેમજ ચર્ચા સંવાદ ગોઠવી શકે.
- વિવિધ લોકગીતો, લોકનૃત્યો, વાર્તાકથન, કથાવાચન વગેરે માટે સ્થાનિક સંસાધનો/ વડીલો/ગ્રામજનોનો યોગ્ય રીતે સહકાર મેળવવો.

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

PM SHRI શાળાઓમાં ક્ષેત્રિય મુલાકાત/પ્રવાસ (Exposure Visit)

માર્ગદર્શિકા

બાળ શિક્ષણ અંતર્ગત વર્ગખંડ અંદરની પ્રવૃત્તિઓની સાથે વર્ગખંડ/શાળા બહારના અનુભવોનું જોડાણ કરવું ખૂબ જ મહત્વનું છે. વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં જે પાત્રો, પ્રસંગો, ઘટનાઓ કે સંસ્થાઓ વિશે ભણે છે તેમની તથા જે વિષયવસ્તુ શીખે છે તેના ઉપર કાર્ય કરતી સંસ્થાની રૂબરૂ મુલાકાત કરવાથી મેળવેલું જ્ઞાન કાયમી બની જાય છે. સુનિયોજિત રીતે કરાવવામાં આવેલી મુલાકાત વિદ્યાર્થીઓને જીવનમાં હકારાત્મક પરિવર્તન લાવી શકે છે અને ઉજ્જવળ ભવિષ્ય માટે કાર્ય કરવા માટે પ્રેરિત કરી શકે છે. આ હેતુને ધ્યાને લઈ PM SHRI શાળાઓમાં ક્ષેત્રિય મુલાકાત/પ્રવાસ (Exposure Visit) માટે નીચે મુજબ આયોજન કરવાનું રહેશે.

બજેટ અને અમલવારી :

- સમગ્ર શિક્ષા દ્વારા PM SHRI Scheme અંતર્ગત પસંદ થયેલી શાળાઓના ધોરણ ૬ થી ૧૨માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થી દીઠ રૂપિયા ૫૦૦/- (અંકે રૂપિયા પાંચ સો પુરા)ની ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવી છે.
- PM SHRI Scheme અંતર્ગત પસંદ થયેલી શાળાઓનાં ધોરણ ૬ થી ૧૨ના તમામ વિદ્યાર્થીઓને સમાવવાના રહેશે.
- સમગ્ર પ્રવાસનું આયોજન શાળા કક્ષાએથી કરવાનું રહેશે.

સ્થળની પસંદગી :

- અભ્યાસક્રમમાં આવતા પાત્રો, પ્રસંગો, ઘટનાઓ, સ્થળ વગેરેને ધ્યાનમાં લઈને સ્થળોની પસંદગી કરવી.
- ધોરણવાર કે જુદા જુદા જૂથ નિર્માણ કરીને અલગ અલગ સ્થળોના પ્રવાસ ગોઠવવા જેથી વધુ સ્થળોને આવરી શકાય.
- પ્રવાસ માટે સ્થળ અને વાતાવરણ અનુસાર યોગ્ય સમય નક્કી કરવો.
- ઐતિહાસિક ઘટનાઓ થઈ હોય તેવા સ્થળો.

- કોઈ પ્રખ્યાત કવિ/લેખક, સ્વતંત્ર સેનાની, શહીદ સૈનિક, ઐતિહાસિક પાત્ર, મહાન શાસક, મહાન/પ્રખ્યાત ખેલાડી, વૈજ્ઞાનિક, ગણિતશાસ્ત્રી, ખગોળશાસ્ત્રી, પ્રખ્યાત સમાજ સુધારક વગેરે જેવા પાત્રો સાથે જોડાયેલા સ્થળો.
- પુરાતત્વ વિભાગ દ્વારા ખોદકામ કરીને શોધી કાઢવામાં આવેલા હોય તેવા નગરો/ધાર્મિક સ્થળો/બ્રુવાસ્મો જ્યાંથી મળ્યા હોય તે સ્થળો/સંગ્રહાલયો.
- વિજ્ઞાન ક્ષેત્રે કાર્ય કરતી સંસ્થાઓ (ઈસરો, બાયસેગ વગેરે).
- વિદ્યાર્થીઓની ગણિત-વિજ્ઞાન-કલામાં રૂચી વધે તેવા સ્થળો.
- સહકારી એકમો, ઔદ્યોગિક એકમો, મોટા ડેરી પ્લાન્ટ.
- મુખ્ય સરકારી કચેરીઓ (વિધાનસભા, કલેક્ટર કચેરી, ભૂશાસ્ત્ર વિભાગની કચેરી, સર્વે ઓફ ઇન્ડિયાની કચેરી, પોસ્ટઓફિસ, પોલીસ સ્ટેશન, અગ્નિશમન વિભાગની કચેરી વગેરે).
- જિલ્લા/રાજ્યમાં આવેલા વિશિષ્ટ ઓળખ ધરવતા સ્થળો.

આયોજન અંગેની સૂચનાઓ :

- ગુજરાત રાજ્ય સરકાર અને શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓના શૈક્ષણિક પ્રવાસ માટે લાગુ કરવામાં આવેલા તમામ નિયમો અને માર્ગદર્શિકાનું અને વખતોવખતના સુધારાનું ચૂસ્તપણે પાલન કરવાનું રહેશે.
- પ્રવાસનું સંપૂર્ણ આયોજન અગાઉથી લેખિતમાં તૈયાર કરવું. તેમાં પ્રવાસના ધોરણવાર હેતુઓની નોંધ કરવી. પ્રવાસમાં આવરી લેવામાં આવેલા સ્થળો કયા ધોરણના કયા વિષયના કયા એકમ સાથે સુસંગત છે તે પણ નોંધવું.
- તમામ વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓને પ્રવાસ માટેના હેતુ, સ્થળ, તારીખ, સાથે જનાર શિક્ષકશ્રીઓના નામ વગેરે વિશે અગાઉથી માહિતગાર કરવાના રહેશે.
- પ્રવાસમાં જોડાનાર વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોની યાદી તૈયાર કરી જરૂરી તમામ મંજૂરી મેળવી લેવાની રહેશે અને આ તમામ યાદી, મંજૂરી, ખર્ચ અને બાકીની વિગતો શાળા દફતરે રાખવાના રહેશે.
- પ્રવાસ દરમિયાન વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અને લિંગ (કુમાર/કન્યા) મુજબ શિક્ષકોએ ફરજિયાત સાથે જોડાવાનું રહેશે.
- પ્રવાસ દરમિયાન વિદ્યાર્થીઓની ટીમ નિર્માણ કરી ટીમ દીઠ એક શિક્ષક અને એક વિદ્યાર્થીને ટીમ લીડર તરીકે કામગીરી સોંપી શકાય.
- જે સ્થળ/સંસ્થાની મુલાકાત લેવાની હોય તેની સાથે અગાઉથી મુલાકાત સંદર્ભે જરૂરી પત્રવ્યવહાર, ઈમેઇલ કે ફોનથી મંજૂરી મેળવી લેવાની રહેશે.
- પ્રવાસમાં જોડાનાર તમામ વિદ્યાર્થીઓના વાલી પાસેથી પ્રવાસમાં જતા અગાઉ લેખિતમાં સંમતિપત્ર મેળવી લેવાનો રહેશે.

- પ્રવાસ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓની સલામતીનું સંપૂર્ણ ધ્યાન રાખવાનું રહેશે.
- વાહનોનાં ઉપયોગમાં સરકારશ્રી દ્વારા વખતોવખત સૂચવવામાં આવેલા નિયમોનું ચુસ્ત પાલન કરવું.

ખર્ચ અંગેની સૂચનાઓ:

- આ ગ્રાન્ટમાંથી પ્રવાસ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓ માટે ચા-કોફી-નાસ્તો, ભોજન, નિવાસ, પ્રવેશ ટિકિટ, વાહન વગેરે ખર્ચ કરી શકાશે.
- નિયમોનુસાર પ્રવાસ ખર્ચનો હિસાબ અને તમામ વાઉચર આચાર્યશ્રી દ્વારા જાળવવાના રહેશે.
- પ્રવાસ બાદ પ્રવાસમાં જોડાયેલા વિદ્યાર્થીઓએ ફરજિયાત પ્રવાસનો અહેવાલ લખવાનો રહેશે.
- શિક્ષકશ્રીએ પણ પ્રવાસના હેતુઓ અને અનુભવોની નોંધ કરીને આચાર્યશ્રીને આપવાની રહેશે.
- પ્રવાસ બાદ પ્રાર્થના સભામાં વિદ્યાર્થીઓએ લખેલા અહેવાલ અને શિક્ષકશ્રીએ પોતાની નોંધનું વર્ણન કરવાનું રહેશે.

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત

માર્ગદર્શિકા

આપણા રાષ્ટ્રની અનોખી લાક્ષણિકતા વિવિધતામાં એકતાની ઉજવણી કરવા અને આપણા દેશના લોકો વચ્ચે પરંપરાગત રીતે પ્રવર્તમાન ભાવનાત્મક બંધનને જાળવવા અને મજબૂત કરવા “એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત” કાર્યક્રમ અમલમાં મૂકવામાં આવેલ છે. આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત ગુજરાત અને છત્તીસગઢ રાજ્ય એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારતની પ્રવૃત્તિઓ માટેના સહભાગી રાજ્યો છે.

“એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત” કાર્યક્રમ અંતર્ગત સરકારી માધ્યમિક-ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં અને PMSHri શાળાઓમાં શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ માટે શાળા દીઠ ₹ ૧૦૦૦/- ગ્રાન્ટ ફાળવવામાં આવે છે. આ ગ્રાન્ટમાંથી નીચે મુજબનો ખર્ચ કરી શકાશે.

નોંધ:- આ સૂચવેલ પ્રવૃત્તિઓ માત્ર ફાળવેલ પ્રતિકાત્મક રકમ માટેના ઉપયોગ પૂરતી સીમિત નથી. પરંતુ વિદ્યાર્થી ઘડતર સંદર્ભ રસપૂર્વક અમલી બનાવવી જરૂરી છે.

હેતુઓ :

- આપણા રાષ્ટ્રની વિવિધતામાં એકતાની ઉજવણી કરવા અને આપણા દેશના લોકો વચ્ચે પરંપરાગત રીતે પ્રવર્તમાન ભાવનાત્મક જોડાણને મજબૂત કરવું.
- તમામ ભારતીય રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે એક વર્ષ સુધી આયોજિત જોડાણ દ્વારા રાષ્ટ્રીય એકતાની ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવું.
- સમૃદ્ધ વારસો અને સંસ્કૃતિ, રિવાજો અને પરંપરાઓ દર્શાવવા માટે કે જે લોકોને ભારતની વિવિધતાને સમજવા અને પ્રશંસા કરવા સક્ષમ બનાવે છે, આમ સામાન્ય ઓળખની ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવું.
- લાંબાગાળાના જોડાણ સ્થાપિત કરવા, શ્રેષ્ઠ વાતાવરણ અને અનુભવો રજૂ કરીને રાજ્યો વચ્ચે જ્ઞાનના આદાન-પ્રદાનને પ્રોત્સાહન આપવું વાતાવરણ બનાવવું.
- છત્તીસગઢ રાજ્ય વિશેની ઐતિહાસિક સાંસ્કૃતિક તેમજ અન્ય માહિતીપ્રદ વિગતો તૈયાર કરી પ્રશ્ન અને જવાબ સ્વરૂપે વર્ગખંડમાં રજૂ કરવી.

- જે તે જોડીદાર રાજ્યોની ભાષાઓમાં ૧૦૦ વાક્યો, ગીત રચનાઓ, કહેવતો-રૂઢિપ્રયોગો તથા વિશિષ્ટ શબ્દપ્રયોગો અંગે વિદ્યાર્થીઓની અભિવ્યક્તિ વિકસાવવી.
- જોડીદાર રાજ્યોના વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે નિબંધ-સ્પર્ધા
- જોડીદાર રાજ્યની ભાષા શીખવા માટે શાળામાં વૈકલ્પિક વર્ગો
- જોડીદાર રાજ્યની સંસ્કૃતિ, ઇતિહાસ, પરંપરા ઉપર નાટક/લોકનાટિકા/ પાત્ર-ભજવણી જોડીદાર રાજ્યની ભાષામાં સમાન કહેવતોની ઓળખ/અનુવાદ અને પ્રસારણ.
- જોડીદાર રાજ્ય વિશે 'વિષય-આધારિત ડિસ્પ્લે-બોર્ડ/વોલ મેગેઝિન' (જોડીદાર રાજ્યનાં ઐતિહાસિક સ્મારકો, પહેરવેશની રીતરસમ, ચિત્રકલા, નૃત્ય, સંગીત, લોકકલા, હસ્તકલા અને પાયાનાં વાક્યો, વનસ્પતિ અને પ્રાણીસૃષ્ટિ, પરંપરાગત દવાઓ માટે વપરાતી વનસ્પતિઓનું જ્ઞાન, પર્યાવરણ, ઈકોસિસ્ટમ વગેરે થી પરિચિત થાય.)
- જોડીદાર રાજ્યને લગતા તાજ સમાચારો, ઇતિહાસ, સંસ્કૃતિ, રાષ્ટ્રીય આદર્શો, સામાજિક સુધારા, જાણીતા મહાનુભાવો (વર્તમાન તથા ઐતિહાસિક) અથવા જોડીદાર રાજ્યને નોંધનીય જણાય તેવા અન્ય કોઈ પણ વિષય અંગે વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષક/અધ્યાપકો દ્વારા વાર્તાલાપો ગોઠવી શકાય.
- જોડીદાર રાજ્ય ઉપર 'પ્રશ્નોત્તરી સત્ર'
- જોડીદાર રાજ્યના 'રાજ્ય દિવસની ઉજવણી'
- સાંસ્કૃતિક સંમિશ્રણ સ્પર્ધા (લોકનૃત્ય નૃત્ય, કળાઓ અને ચિત્રકામ, સંગીત, ભોજન. બે જોડીદાર રાજ્ય કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની કોઈ પણ અન્ય સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિનું સંમિશ્રણ દ્વારા પ્રદર્શન કરી શકાય.)
- 'સાહિત્ય-ઉત્સવ' (કવિઝ સ્પર્ધા, કાવ્યપઠન, શીઘ્રસર્જન, વક્તવ્ય, ચર્ચા, જોડીદાર રાજ્ય/ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના લોકપ્રિય પ્રાદેશિક ગ્રંથોના અનુવાદ)
- એક ભારત, શ્રેષ્ઠ ભારત ઉત્સવ (એકતાની પ્રતિજ્ઞા, સંસ્કૃતિ, રીતરિવાજો-પરંપરાઓ, પહેરવેશ, કૃષિ, ભોજન, વનસ્પતિ-પ્રાણીસૃષ્ટિ, વન્યજીવન, કલાધમેટ, રાજ્યો/-કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વિદ્યાર્થીઓ સાથે વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ.)
- જોડીદાર રાજ્ય કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ વિશે સ્કેપ બુક
- 'એક ભારત, શ્રેષ્ઠ ભારત' શાળા અહેવાલ (સ્કૂલ-રિપોર્ટ)

- જોડીદાર રાજ્ય કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ તરફથી લોકપ્રિય અને યોગ્ય-વયની ફિલ્મ/ફિલ્મો જોડીદાર રાજ્ય કે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની ભાષામાં હોય તે દર્શાવવી, જેમાં જે તે રાજ્ય કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની સંસ્કૃતિનો પડઘો પડતો હોય.
- ભારતમાં સાંસ્કૃતિક વિવિધતા અંગેનું શિક્ષણ આપવા માટે રમકડાંનો ઉપયોગ.
- પર્યાવરણ, જંગલ અને વન્યજીવનું સંરક્ષણ, જળ-સંરક્ષણ, શારીરિક ફિટનેસ અને આરોગ્ય, લિંગ-જાતિ સંવેદનશીલતા, નૈતિકતા અને મૂલ્યો, સ્ત્રોત સંરક્ષણ, હવાઉજાસ (સેનિટેશન) અને વ્યક્તિગત/જાહેર આરોગ્યતંત્ર વગેરે બાબતો પ્રત્યે જાગરૂકતા અને સંવેદનશીલતાનો EBSB પ્રવૃત્તિઓમાં સમાવેશ.
- જોડીદાર રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની સ્વદેશી રમતો અંગેનું શિક્ષણ.
- જોડીદાર રાજ્યનાં લોક-ચિત્ર/કળા/હસ્તકળા અંગે શીખવું.
- રમકડાં બનાવવાં : જોડીદાર રાજ્ય પાસેથી હાથબનાવટનાં રમકડાં બનાવવાનું શીખવું અને વર્ગદીઠ એનો સમગ્રલક્ષી અહેવાલ તૈયાર કરવો.

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

વાલી-શિક્ષક મિટિંગ (Parent-Teacher Meeting)

માર્ગદર્શિકા

વાલી-શિક્ષક મિટિંગ એ શાળા શિક્ષણમાં અગત્યનું ઘટક છે. તેનાથી માતાપિતા/વાલીઓને શિક્ષકો સાથે જોડાવા અને બાળકોની શૈક્ષણિક પ્રગતિ વિશે ચર્ચા કરવાની અને તેમના શીખવાની ક્ષમતાને ટેકો આપવા માટે વ્યૂહરચના વિકસાવવાની તક મળે છે. બાળકો માટે સફળ શૈક્ષણિક અનુભવને પ્રોત્સાહન આપવા વાલી-શિક્ષક મિટિંગ આવશ્યક છે. PM SHRI શાળાઓને Community Participation હેઠળ ફાળવવામાં આવેલ કુલ રૂ. ૧૦,૦૦૦ ગ્રાન્ટમાંથી એક વાલી-શિક્ષક મિટિંગ માટે રૂપિયા ૧૦૦૦/- લેખે કુલ પાંચ મિટિંગ માટે શાળા દીઠ રૂપિયા ૫૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા પાંચ હજાર)ની મર્યાદામાં ખર્ચ કરવાનો રહેશે.

ધ્યેય :

- માતા-પિતાને રોજિંદા ધોરણે તેમના બાળક સાથે કામ કરતા તમામ શિક્ષકો અને શાળાના કર્મચારીઓને મળવાની તક પૂરી પાડવી.
- માતા-પિતા/વાલીને તેમના બાળકના શૈક્ષણિક પ્રદર્શન, હાજરી, વર્તન, શક્તિઓ, PAT/SATના પરિણામ, યોજાઈ ગયેલ અથવા આગામી સમયમાં યોજનાર શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓમાં બાળકની ભાગીદારી અને સુધારણાના ક્ષેત્ર વિશે માહિતગાર કરવા.
- સૂચનો મેળવવા અને વાલીઓને શાળા પ્રણાલીનો ભાગ બનવાની તક પૂરી પાડવી.
- બાળકના સર્વાંગી વિકાસ અંગે માતા-પિતા/વાલીઓ અને શિક્ષકો વચ્ચે સારી સમજ કેળવવી.
- શાળામાં હાથ ધરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓ/કાર્યક્રમો વિશે વાલીઓને માહિતી પ્રદાન કરવી અને સહયોગ પ્રાપ્ત કરવો.
- શાળાની શૈક્ષણિક અને સહશૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ માટે વાલીઓ તરફથી સહયોગ પ્રાપ્ત કરવો.

અપેક્ષિત પરિણામો :

- માતા-પિતા/વાલી દ્વારા તેમના બાળકને શાળામાં વધુ સારું પ્રદર્શન કરવામાં મદદરૂપ થવું.
- બેઠકમાં માહિતીની આપ-લેના પરિણામે બાળકોને શિક્ષકો અને વાલીઓ તરફથી વધુ સહયોગ મળે છે.
- માતા-પિતા/વાલી બાળકોમાં રહેલા કૌશલ્યો અને તેમની ક્ષમતાથી વાકેફ થાય.
- બાળકોની શાળામાં ૧૦૦% હાજરી સુનિશ્ચિત થાય.
- વાલીઓ અને શિક્ષકો બાળકોની શૈક્ષણિક સિદ્ધી જાણી તેના વિકાસ માટે પ્રયત્નશીલ બને.

વાલી-શિક્ષક મિટિંગનો અમલ :

- દર બે માસે એક વખત તેમ વર્ષમાં ઓછામાં ઓછી પાંચ શિક્ષક-વાલી મિટિંગ યોજવાની છે.
- મોટાભાગના માતા-પિતા/વાલીઓ ઉપસ્થિત રહી શકે તે મુજબ મિટિંગનું આયોજન કરવું. મિટિંગના એક સપ્તાહ અગાઉ તેમને લેખિતમાં જાણ કરવી.
- મિટિંગની તારીખ, સમય, સ્થાન અને સંક્ષિપ્ત કાર્યસૂચિ સંબંધિત સ્પષ્ટ વિગતો સાથે આમંત્રણ મોકલવું. માતાપિતાને બાળક સંબંધી ચિંતાઓ, પ્રશ્નો અને ધ્યાનાકર્ષક બાબતો અગાઉથી તૈયાર કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા.
- વાલી-શિક્ષક મિટિંગના આગલા દિવસે તમામ માતા-પિતા/વાલીઓને રીમાઇન્ડર તરીકે ફોન કોલ અથવા ટેક્સ્ટ સંદેશ મોકલી શકાય.
- શિક્ષકોએ વિદ્યાર્થીઓની હાજરી, પ્રગતિની સમીક્ષા કરીને, ધ્યાન આપવા યોગ્ય ક્ષેત્રોને ઓળખીને અને અન્ય જરૂરી સામગ્રી અગાઉથી તૈયારી કરવાની રહેશે.
- મિટિંગમાં હાજરી અને ચર્ચાના મુદ્દાઓની નોંધ આ સાથે આપેલા 'વાલી-શિક્ષક મિટિંગ મિનિટ્સ'ના નમૂના મુજબના પત્રકમાં આચાર્ય/વર્ગશિક્ષક દ્વારા રાખવાની રહેશે.
- વાલી-શિક્ષક મિટિંગ શાળાના પરિસરમાં શાળા સમય પહેલા અથવા મહિનાની છેલ્લી(આખર) તારીખે યોજી શકાય.
- માતા-પિતા/વાલી વર્ગશિક્ષક સાથે રૂબરૂ (One to One) મિટિંગનું આયોજન કરવું.
- મિટિંગમાં ઉપસ્થિત રહેનાર માટે ચા-કોફી-પાણી વગેરે જેવી વ્યવસ્થા માટે પ્રત્યેક મિટિંગ દીઠ મહત્તમ રૂપિયા ૧૦૦૦/- (PM SHRI શાળાઓ માટે) સુધીનો ખર્ચ કરી શકાશે.

મિટિંગ દરમિયાન ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દાઓ:

- માતાપિતા/વાલીઓનું સ્વાગત કરીને મિટિંગની શરૂઆત કરવી.
- મૈત્રીપૂર્ણ અને હકારાત્મક વાતાવરણ બનાવવું.
- મિટિંગના સમયનો મહત્તમ ઉપયોગ કરવા માટે પૂર્વ આયોજિત કાર્યસૂચિ તૈયાર રાખવી.
- સમૂહ મિટિંગ માટે વધુમાં વધુ ૩૦ થી ૪૫ મિનિટનો જ સમય રાખવો.
- સમૂહ મિટિંગ/ચર્ચાની જરૂર ના હોય ત્યારે વાલીઓને બે થી ત્રણ કલાકનો સમયગાળો આપવો. તે સમયગાળા દરમિયાન વાલીઓ પોતાના અનુકૂળ સમયે પોતાના બાળક સાથે શાળામાં આવી શિક્ષક સાથે અને આચાર્ય સાથે જરૂરિયાત મુજબ રૂબરૂ (One to One) વાત કરી શકે તેવું આયોજન હાથ ધરવું.
- દરેક વિદ્યાર્થીના શૈક્ષણિક પ્રદર્શનની ચર્ચા કરો, તેમની શક્તિઓ અને સુધારણા માટેના ક્ષેત્રોને પ્રકાશિત કરો. શક્ય હોય ત્યારે ઉદાહરણો અને ડેટાનું આદાન-પ્રદાન કરવું.
- વિદ્યાર્થીની હાજરી, વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગીદારી, PATની નોટબુક/SATની ઉત્તરવહીઓનું નિદર્શન, વિદ્યાર્થીનું આરોગ્ય, વગેરે અંગે વિદ્યાર્થીના વાલી સાથે ચર્ચા કરવી.
- કોઈ પણ સંજોગોમાં વ્યક્તિગત બાળકની સુધારાત્મક બાબતોની જાહેર/સમૂહમાં ચર્ચા કરવી નહિ.
- વર્ગમાં વિદ્યાર્થીની વર્તણૂક અને સાથીદારો સાથેની ક્રિયા-પ્રતિક્રિયા વિશે વાત કરવી.
- વિદ્યાર્થીના શિક્ષણ માટે લક્ષ્યો અને અપેક્ષાઓ નક્કી કરી આ આ લક્ષ્યોને ટેકો આપવા માટે માતાપિતા/વાલી ઘરે શું કરી શકે તેની ચર્ચા કરવી.
- માતાપિતાને પ્રશ્નો પૂછવા અને તેમની ચિંતા વ્યક્ત કરવા માટે પૂરતો વ્યક્તિગત સમય આપો. તેમને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો, વિચારશીલ જવાબો આપો.
- ચિંતાઓને દૂર કરવા અને લક્ષ્યો હાંસલ કરવા માટે સ્પષ્ટ કાર્યયોજના બનાવવી.
- માતા-પિતા/વાલીઓને તેમના બાળકના શિક્ષણમાં સામેલ રહેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.
- જરૂરિયાત મુજબ વ્યક્તિગત માતાપિતા/વાલીઓ સાથે ફોલો-અપ મિટિંગનું આયોજન કરવું.
- આ સાથે આપેલા નમૂના મુજબ પ્રત્યેક સમૂહ/ધોરણવાર મિટિંગના અહેવાલ શાળા કક્ષાએ નિભાવવાના રહેશે.

વાલી-શિક્ષક મિટિંગ અહેવાલ

શાળાનું નામ: _____ DISE કોડ: _____

જિલ્લો: _____ તાલુકો: _____

મિટિંગની તારીખ: _____ સમય: _____ ધોરણ: _____ વર્ગ: _____

આયોજક આચાર્ય/શિક્ષકનું નામ: _____

ક્રમ	વિદ્યાર્થીનું નામ	હાજર/ઉપસ્થિત રહેનાર વાલીનું નામ	સહી

મિટિંગના એજન્ડા: (૧)

(૨)

(૩)

ચર્ચાયેલા મુદ્દાઓ: (૧)

(૨)

(૩)

પ્રાપ્ત થયેલા સૂચનો: (૧)

(૨)

(૩)

સુધારણા માટે કાર્યયોજના: (૧)

(૨)

(૩)

શિક્ષકની સહી:

આચાર્યશ્રીની સહી:

સમગ્ર શિક્ષા સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ ગાંધીનગર

પ્રાકૃતિક ખેતી (ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ) પ્રોજેક્ટ

માર્ગદર્શિકા

માતાભૂમિ: પુત્રોં અહમ્ પૃથિવ્યા। (અથર્વવેદ)

શાલેય શિક્ષણમાં પર્યાવરણ વિષયક વિવિધ બાબતોને અભ્યાસક્રમનાં માધ્યમે મુકીને વિદ્યાર્થીઓને જીવનની શરૂઆતમાં પર્યાવરણ વિશે જાગૃતિ ઉત્પન્ન થાય તે માટેનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે. ગુજરાત રાજ્યના શિક્ષણના માળખામાં પણ પર્યાવરણ વિષયને સહાયક કાર્ય થઈ રહ્યું છે. પાઠ્યપુસ્તક આધારિત પ્રવૃત્તિઓ, ઇકો ક્લબ, કિચન ગાર્ડન, વૃક્ષારોપણ, પર્યાવરણ પ્રયોગશાળા અને અન્ય બાબતોથી વિદ્યાર્થીઓને શાળાના માધ્યમે જાગૃત કરવાનો નવાચારી પ્રયાસ થઈ રહ્યો છે.

શાળામાં પ્રાકૃતિક ખેતી વિશે પ્રાથમિક સમજ આપવા, બાળકોને કુદરત અને બગીચા સાથે પ્રાથમિક અનુભવ આપવા, તાજી ઉગાડવામાં આવતી શાકભાજીના સેવનથી કુપોષણ અને સૂક્ષ્મ પોષક તત્વોની ખામીઓને દૂર કરવામાં મદદરૂપ થવા તેમજ શાકભાજીના પોષક પાસાઓ અને રાસાયણિક ખાતર હાનિકારક અસરો અંગે બાળકોના જ્ઞાનમાં વધારો કરવા શાળા કક્ષાએ પ્રાકૃતિક ખેતી(ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ) પ્રોજેક્ટનું અમલીકરણ કરવાનું નિયત કરવામાં આવેલ છે. જે અન્વયે શાળા કક્ષાએ પ્રાકૃતિક ખેતી (ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ) પ્રોજેક્ટનાં અમલીકરણ સંદર્ભે નીચેના મહત્વના મુદ્દાઓ અનુસરીને પ્રોજેક્ટનું અમલીકરણ કરવાનું રહેશે. શાળાઓમાં 'ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ' કરવા માટે આપવામાં આવેલ ગ્રાન્ટના ઉપયોગ માટે નીચેની બાબતોને ધ્યાને લેવાની રહેશે.

૧. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ પ્રકલ્પના હેતુ

૧. રાજ્યની શાળાઓમાં ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ/પ્રાકૃતિક ખેતી અભિગમનું સ્થાપન કરવું.
૨. શાળાઓમાં ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગની પ્રવૃત્તિઓ કરવી.
૩. નિર્માણ થયેલી પ્રવૃત્તિઓ અને કાર્યોનું વિહંગાવલોકન કરવું.
૪. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગના વિવિધ ક્ષેત્રોનું નિદર્શન કરવું.
૫. સમગ્ર શિક્ષા દ્વારા અમલીકૃત ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ પ્રકલ્પનો વ્યાપ વિસ્તાર કરવો.

૬. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગનાં રાજ્યવ્યાપી નમૂનામાં પ્રતિભાવ પ્રાપ્તિ દ્વારા પરિવર્તન અને નવાચારનું સંકલન કરવું.
૭. પર્યાવરણ જાગૃતિ અંતર્ગત ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગના પ્રચાર પ્રસારનો પ્રયાસ કરવો.

૨. પ્રોજેક્ટ માટે અનુરૂપ જગ્યાની પસંદગી અને તૈયારી

૧. શક્ય એટલી સમતળ જમીન પસંદ કરવી.
૨. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ માટે પસંદ કરેલા જગ્યાનો કયા પ્રકારનો ઉપયોગ કરી શકાય તે અંગે શાળાના દરેક વિદ્યાર્થીઓને માહિતગાર કરવાં.
૩. પાક ફરતે દીવાલો કરવી. પથ્થરો/ફેન્સીંગ વોલ કરી શકાય.
૪. મુખ્ય ઘટકો જેવા કે ખાતરના ઢગલા, પ્લાન્ટ નર્સરી, પાકમાં અવર જવર માટેના રસ્તા, જરૂર હોય ત્યાં પાકના શેડ તૈયાર કરવા.
૫. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ માટે પસંદ કરેલ જગ્યાના કારણે શાળાના પરિસરને, શાળાના મકાનને, શાળા દીવાલને, સ્પેશીયલ બાળકો(CWSN) સહીત દરેકને શાળામાં અવર-જવર દરમિયાન અંતરાય અવરોધરૂપ ન બને તેની કાળજી લેવી અને તે પ્રકારે જ ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગનું આયોજન કરવું.
૬. પાક ફરતે દીવાલ બનાવવી તેમજ જગ્યા સમતળ કરવા બાબતની કામગીરી કરવી.
૭. શાળામાં પૂરતી જગ્યા ન હોય તેવા સંજોગોમાં કુંડા, ટેરેસ અને પરિસરમાં બોક્ષ કે હેન્ડિંગ કલ્ચર નિર્માણ કરી ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ કરી શકાય.

૩. પ્રાકૃતિક/ઓર્ગેનિક ખાતર

૧. પ્રાકૃતિક/ઓર્ગેનિક ખેતી માટેનો સૌથી મોટો ઘટક રાસાયણિક ખાતર અને જંતુનાશક દવાઓની જગ્યાએ સેન્દ્રીય ખાતર, છાણિયું ખાતર, અળસીયાનું ખાતર, વર્મી કમ્પોસ્ટ વગેરેનો ઉપયોગ છે.
૨. GNFC દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલ “પ્રાકૃતિક ખેતી વિશેષાંક” આ સાથે સામેલ છે. રાસાયણિક ખાતરને બદલે પ્રાકૃતિક ખેતી માટે ઉપયોગી જીવામૃત, ઘન જીવામૃત તેમજ જીવાત નિયંત્રણ માટે નિમારત્ર, અગ્નિઅરત્ર, બ્રહ્મારત્ર, દશપર્ણી અર્ક, ખાટી છાસ અને ફૂગનાશક તરીકે બીજામૃત, સુંઠારત્ર અંગેની વિગતવાર માહિતી આપવામાં આવેલ છે. જે આ સાથે સામેલ છે.
૩. ઉપરોક્ત વિશેષાંકમાં આપવામાં આવેલ પદ્ધતિઓ દ્વારા આ પ્રકારના ખાતર/અર્ક/સ્ત્રે તૈયાર કરી ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ પ્રોજેક્ટમાં ઉપયોગ કરવાના રહેશે.
૪. પાંદડા, ઘાંસ, વધેલો ખોરાક વગેરેનો અને અન્ય જરૂરી સામગ્રીનો ઉપયોગ કરી ઉપરોક્ત ખાતર તૈયાર કરવાનું રહેશે.
૫. ઉપરોક્ત ખાતર/અર્ક/સ્ત્રે તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયામાં બાળકોને પણ સાથે રાખવાના રહેશે અને તેઓને સંપૂર્ણ પદ્ધતિથી વાકેફ કરવાના રહેશે.

૪. પર્યાવરણ પ્રયોગશાળા

શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા રાજ્યની તમામ પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શાળાઓમાં પ્રવૃત્તિ આધારિત શિક્ષણ દ્વારા પર્યાવરણ શિક્ષણ કાર્યને અસરકારક બનાવવા “પર્યાવરણ પ્રયોગશાળા” શરૂ કરવામાં આવી છે. શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા તા.૦૧/૧૦/૨૦૧૯ના ઠરાવ ક્રમાંક: સશઅ/૧૦૧૯/સિં.ફા.-૨૭/ન થી આ અંગેની વિગતવાર સૂચનાઓ આપવામાં આવેલ છે. ઠરાવની નકલ આ સાથે સામેલ છે. શાળા ઠરાવની સૂચનાઓ મુજબ જરૂરી અમલીકરણ કરવાનું રહેશે.

૫. જળ સંચય

૧. વરસાદી પાણીના સંગ્રહ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી પદ્ધતિ એટલે Rain water harvesting વ્યવસ્થા કરી શકાય.
૨. વરસાદી પાણી કુદરતી ખાડાઓ કરીને કે કૃત્રિમ ટાંકીમાં એકત્રિત કરી શાળા કક્ષાએ પાણીનો સંગ્રહ કરીને તેનો ઉપયોગ કરી શકાય.
૩. આ ઉપરાંત શાળામાં અન્ય કાર્યમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા પાણીનો બચાવ કરી તેનો રીયુઝ (પુન: ઉપયોગ) કરી શકાય.
૪. મધ્યાહન ભોજન દરમિયાન વપરાયેલ પાણીનો પણ ઉપયોગ કરી શકાય.

૬. ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ

૧. ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ હેઠળ ટીપાં-ટીપાં દ્વારા પાણીનું પાકના મૂળમાં વહન કરવામાં આવે છે.
૨. આ પદ્ધતિ હેઠળ વાલ્વ, પાઈપો, ટ્યુબિંગ અને ઉત્સર્જકોના નેટવર્ક દ્વારા પાણીનું વિતરણ કરે છે.
૩. કૃષિ/બાગાયત વિભાગ તેમજ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના ટેકનીકલ સપોર્ટથી શાળામાં ટપક સિંચાઈ શરૂ કરી શકાય.
૪. ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ વર્ષ દરમિયાન પાક માટે કેટલા પાણીની જરૂરિયાત રહે છે અને પાણીનો કેટલો બચાવ કરવો પડે તેનું જ્ઞાન મેળવી શકે છે.
૫. પાણીનો સારો પુરવઠો, પાક ક્યારે રોપવો અને ક્યારે લણવો તે નક્કી કરવાની તક પૂરી પાડવા હોઈ, જે પાણીના પુરવઠાની અછત હોય/ પાણીનો પુરવઠો મેળવવો ખર્ચાળ હોય તો ટપક સિંચાઈનો ઉપયોગ કરી શકાય. સાથે સાથે પાકને ૮ કલાક જેટલો સૂર્યપ્રકાશ મળી રહે તે પણ સુનિશ્ચિત કરી શકાય.

૭. આયોજન અને દેખરેખ

૧. વન વિભાગ દ્વારા વિવિધ રોપાઓ મેળવવા સહકાર મેળવી શકાય.
૨. શાળા કક્ષાએ શૈક્ષણિક સમય બાદ અઠવાડિક બે દિવસ ૧ કલાકની અનુક્રુણતાએ વિદ્યાર્થીઓની સ્વૈચ્છિક ઇચ્છાથી જોડી સદર કામગીરી હાથ ધરવાની રહેશે.
૩. અલગ અલગ પાક માટે વર્ગ દીઠ/ટીમનું આયોજન કરીને ટીમોનું પ્રભાવિત નામાભિકરણ કરી (દા.ત. બિયારણ ટીમ, ખાતર ટીમ, જળસ્ત્રોત ટીમ વગેરે) વિદ્યાર્થીઓને સૌપવામાં આવેલ કામ નિયત સમયમર્યાદામાં એકબીજાના સંપર્કમાં રહીને પૂર્ણ કરવાના રહેશે.
૪. સીઝન પ્રમાણે પાકની ખેતીનું આયોજન કરી પાક ક્યારે વાવવો, કેટલા સમયમાં અંદાજે પાક તૈયાર થઈ શકે, પાક માટે અંદાજે કેટલા ખાતર અને પાણીની જરૂરિયાત રહેશે જેવી તમામ બાબતોનું આયોજન કરીને ટીમમાં રહેલ વિદ્યાર્થીઓએ શાળામાં રોજ ૫ મિનીટ પાકની મુલાકાત લઈને પાકમાં થયેલ પ્રગતિની નોંધ અઠવાડિક કરવાની રહેશે.
૫. વિદ્યાર્થીઓએ શિક્ષકના સંપર્કમાં રહીને SMC/SMDC સભ્યો સાથે પાકને નુકસાન કરતા પક્ષીઓ, પ્રાણીઓ અને જીવજંતુઓથી સુરક્ષિત રાખવાના સલાહ સૂચનોની ચર્ચા કરવાની રહેશે.
૬. કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રનો સંપર્ક સાધીને જરૂરી સાધનો મેળવવા મદદ મેળવી શકાય.
૭. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ અંતર્ગતના વાવેતર માટે શાળાને સંપૂર્ણ છૂટ આપવામાં આવે છે. જે છોડ શાળાની નજીક, ગામમાં કે નર્સરીમાં સહેલાઈથી મળી શકતાં હોય, તે શાળા પોતાની પસંદગી અને જરૂરીયાત મુજબ સુશોભન, ફળાઉ, છાયા માટેના ઘટાદાર કે અન્ય છોડ પસંદ કરી વાવી શકે.
૮. ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ હેઠળ કાર્યરત કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર આ અંગે મહત્વનો ભાગ ભજવી શકે છે. તેઓ પાસેથી ટેકનીકલ સપોર્ટ, મફત બિયારણ, રોપા, જૈવિક ખાતર તેમજ કૃષિ ક્ષેત્રે જરૂરી તાલીમમાં મહત્વનો ફાળો પ્રદાન કરે છે. જેનો મહત્તમ લાભ લઈ શકાય.

૮. બાળકોની સલામતી

પ્રવૃત્તિઓ દરમિયાન વિદ્યાર્થીઓની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવાની જવાબદારી આચાર્યની તેમજ શિક્ષકોની રહેશે. જેમાં મહત્વની બાબતો નીચે મુજબ દર્શાવેલ છે.

૧. વિદ્યાર્થીઓની વયકક્ષા મુજબ યોગ્ય ટુલ્સ/સાધન પસંદ કરવા.
૨. ખાતર અને છંટકાવ માટેના સ્પ્રે વિદ્યાર્થીઓથી દૂર રાખવા.
૩. કોઈપણ કેમિકલનો ઉપયોગ ટાળવો.
૪. ખેતીના સાધનો માટે સલામત સ્ટોરેજ જગ્યા રાખવી.
૫. વધુ પડતા તાપમાનથી દૂર રહેવું.
૬. નાના બાળકોની આજુબાજુ પાણી ભરેલ બકેટ રાખવા નહિ.

૭. ઓછા વજન, સરળતાથી ઊંચકી શકાય તેવા યોગ્ય સાધનો અને ઓજારોનો ઉપયોગ કરવો.
૮. તમામ ઇલેક્ટ્રિક સાધનો અંગે ચુસ્ત સલામતી જાળવવી.

૯. શાળામાં ગાર્ડન પ્રવૃત્તિઓ માટે બાળકોને પ્રોત્સાહિત કરવા

૧. બાળકોને સ્થેષિક રીતે આવી પ્રવૃત્તિઓ કરવા પ્રેરવા.
૨. બાળકોને નાના નાના કન્ટેઈનર દ્વારા તેમના ગાર્ડન માટે આગવી જગ્યા આપવી.
૩. મોટા બાળકોને ગાર્ડનના પ્લાનિંગ અને ડીઝાઇન માટે સામેલ કરવા.
૪. ગાર્ડનમાં ખાડા ખોદવા માટે બાળકોને પ્રોત્સાહિત કરવા.
૫. બાળકોને ગમે તેવા ફૂલ છોડનું વાવેતર.
૬. પક્ષીઓ માટે પાણીના સુંદર કુંડાની વ્યવસ્થા.
૭. સુંદર ગાર્ડનના આયોજન માટે સ્થાનિક મોટા બગીચાઓ તેમજ વનસ્પતિ ગાર્ડનની મુલાકાત લઈને નવા વિચારોને ગાર્ડન બનાવવા ઉપયોગમાં લેવા.

૧૦. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ પ્રકલ્પ નિર્માણની ફલશ્રુતિ

૧. વિદ્યાર્થીના જીવનમાં આરોગ્ય, નીરામયતા, સ્વસ્થતા, પ્રાકૃતિક ખેતી-કૃષિની સંકલ્પનાનું નિર્માણ થાય.
૨. વિદ્યાર્થીઓને ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગના ક્ષેત્રો સંદર્ભે વિશેષ જાણકારી (માહિતી) પ્રાપ્ત થાય.
૩. શાળામાં અમલીકૃત ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગના માધ્યમથી સમાજમાં પર્યાવરણ સંવર્ધન માટેનું વલણ નિર્માણ થાય.
૪. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ અંતર્ગત કાર્ય માટેનું સશક્ત અને કુશળતાભર્યું વાતાવરણ નિર્માણ થાય.
૫. ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગનાં કાર્યમાં શાળાની સહભાગિતા વધે.

